

Міністерство освіти і науки України

Конкурсна наукова робота на тему

**«ЗАДОВОЛЕННЯ ОСОБЛИВИХ ОСВІТНІХ ПОТРЕБ
ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ В УМОВАХ РЕГІОНАЛЬНОГО
СОЦІАЛЬНОГО-ВИХОВНОГО ПРОСТОРУ»**

під шифром «Потреби обдарованих»

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ОБДАРОВАНOSTІ В ПСИХОЛОГІЧНОМУ ТА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	6
1.1. Сучасні підходи до вивчення обдарованості як системної якості й асинхронного розвитку особистості.....	6
1.2. Обдарована дитина як особистість з особливими освітніми потребами.....	10
1.3. Діагностика особливих освітніх потреб і соціально-психологічних проблем обдарованих учнів.....	14
РОЗДІЛ II. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ДЛЯ ЗАДОВОЛЕННЯ ОСОБЛИВИХ ОСВІТНІХ ПОТРЕБ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ.....	19
2.1. Соціально-психологічні параметри освітнього простору для розвитку обдарованості дітей.....	19
2.2. Суб'єкти створення регіонального соціально-виховного простору.....	22
2.3. «Школа Волонтерства» як організатор творчих проєктів для обдарованих дітей.....	26
ВИСНОВКИ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31
ДОДАТКИ.....	38

ВСТУП

Актуальність роботи. В останні роки на державному, науковому рівнях і в освітній практиці все потужніше обстоюється та впроваджується ідея щодо пошуку талантів, забезпечення можливостей для творчої самореалізації обдарованих особистостей. На важливості розвитку здібностей і обдарованості наголошено в Концепції НУШ, серед основних принципів якої визначено «презумпція талановитості дитини, організація пізнавального процесу, яка приносить радість дитині, її активність і творчість; широке використання в освітньому процесі дослідницької та проектної діяльності» [22].

Звернення до філософської, психологічної та соціально-педагогічної літератури показує, що важливого значення в розгортанні обдарованості потенціалів обдарованої особистості відграє середовище, в якому вона знаходиться. Побутує думка, що «спалах» геніальності в різні історичні періоди зумовлений стимулюючим впливом середовища епохи (Золотий вік Афін, епоха Ренесансу, Каролінгське відродження тощо). Розробляється концепція соціокультурного детермінізму таланту, згідно якої соціум впливає на становлення обдарованості, «санкціонує» її розвиток; сприятливе середовище стимулює розгортання й реалізацію здібностей (Д.Амброс, Р.Перссон, Д.Сімонтон та ін.). У працях учених (Д.Корольов, О.Музика, Р.Семенова та ін.) розкривається психологічна структура, принципи побудови освітнього середовища, спрямованого на індивідуалізацію навчання, соціалізацію обдарованої особистості, розгортання її потенціалів та досягнення нею життєвого успіху.

Аналіз наукового фонду показує, що науковці розробляють специфіку і напрями соціально-педагогічної роботи із здібними учнями (Ю.Василькова, І.Зверєва, Л.Коваль, С.Хлебик та ін.); технології роботи соціального педагога з обдарованими дітьми (Р.Вайнола, А.Капська, С.Харченко та ін.); соціально-педагогічний супровід обдарованих дітей і молоді (Л.Міщик, А.Сиротюк, Є.Циганкова, Т.Яншина та ін.); особливості роботи соціального педагога з батьками обдарованих учнів (Г.Бурменська, М.Глухова, О.Марінушкіна, В.Слущкий, Л.Туріщева та ін.) тощо. У низці документів [23; 35; 36 та ін.] і

працях учених [2; 10; 20; 32 та ін.] декларується, що обдаровані особистості є категорією осіб з особливими освітніми потреби.

Для створення умов, сприятливих для реалізації обдарованих особистостей, задоволення їхніх особливих потреб потрібно об'єднувати зусилля якомога більшої кількості організаторів. Активними учасниками соціально-виховного простору передусім мають стати педагогічні колективи всіх закладів освіти. Розширенню творчо-розвивального потенціалу освітнього простору для обдарованих дітей і молоді буде сприяти участь в його створенні соціальних служб, волонтерських організацій, культурно-дозвіллевих закладів тощо. Проте такий напрям роботи нерідко залишається поза увагою фахівців інклюзивної освіти та соціальної роботи.

Тема дослідження «Задоволення особливих освітніх потреб обдарованих дітей в умовах регіонального соціального-виховного простору».

Мета дослідження: виявити особливі потреби обдарованих учнів, визначити параметри регіонального соціально-виховного простору, сприятливого для їх задоволення.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати сучасні підходи до визначення базових категорій дослідження.
2. Виявити особливі освітні потреби і проблеми обдарованих учнів.
3. Розкрити сутність, визначити параметри та суб'єктів створення соціально-виховного простору як сукупності сприятливих умов для задоволення особливих освітніх потреб обдарованих дітей.
4. Вивчити й узагальнити досвід створення соціально-виховного простору для задоволення потреб обдарованих дітей у регіональному контексті.

Об'єкт дослідження: соціально-педагогічна робота з обдарованими дітьми як особистостями з особливими освітніми потребами.

Предмет дослідження: соціально-педагогічна робота з обдарованими дітьми в умовах регіонального соціально-виховного простору із задоволення їхніх особливих освітніх потреб.

Гіпотеза дослідження: розвиток обдарованості як потенціалу учнів і задоволення особливих освітніх потреб буде більш успішним, якщо створювати сприятливі умови в межах регіонального соціально-виховного простору.

Методи дослідження: *теоретичні* (вивчення й аналіз психологічної, соціально-педагогічної літератури, документів, законодавчих актів); *емпіричні* (спостереження, анкетування, тестування, аналіз результатів творчої діяльності обдарованих учнів, вивчення досвіду соціально-педагогічної роботи з обдарованими дітьми і підлітками в регіональному контексті).

Експериментальна база дослідження: Комунальний заклад «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №8 Вінницької міської ради».

Теоретичне значення: узагальнено погляди сучасних учених щодо обдарованості як асинхронного розвитку, визначено особливі освітні потреби обдарованих дітей; доповнено науково-методичні засади організації соціально-виховної роботи в регіональному освітньому просторі, спрямованої на створення умов для задоволення особливих освітніх потреб обдарованих дітей; виділено й розкрито параметри такого соціально-педагогічного конструкту.

Практичне значення: проведено діагностику, яка дала змогу виявити особливі освітні потреби обдарованих учнів; узагальнено досвід створення соціального-виховного простору в регіональному контексті.

Результати дослідження впроваджено в практику роботи (КЗ «ЗОШ І-ІІІ ступенів №8 ВМР»), ВДПУ ім. М.Коцюбинського (довідки про впровадження від 11.02.2021, 11.02.2021 р.).

Апробація результатів дослідження: результати дослідницько-пошукової роботи висвітлювалися на *зарубіжних* (Мозырь, Беларусь, 2020;. Минск, Беларусь, 2020); *міжнародних* (Вінниця, 2020); *всеукраїнських* (Івано-Франківськ, 2018; Вінниця, 2019, 2020) конференціях.

Структура роботи: робота складається зі вступу, 2-х розділів, висновків, списку літератури (71 джерело), 17 додатків. Зміст наукової роботи викладено на 63 сторінках, 30 сторінок основного тексту). У роботі вміщено 3 таблиці, 1 рисунок.

РОЗДІЛ 1.

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ОБДАРОВАНОСТІ В ПСИХОЛОГІЧНОМУ ТА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

1.1.Сучасні підходи до вивчення обдарованості як системної якості й асинхронного розвитку особистості

Природа, сутність, структура та інші аспекти пояснення феномену обдарованості залишаються предметом досліджень, наслідком чого є наявність більше ста визначень обдарованості. Науковці (Д.Богоявленська, Б.Кларк, Ф.Монкс, К.Перлетт, Дж.Фрімен, К.Хеллер, В.Шадріков та ін.) пояснюють обдарованість як *системну якість особистості*, яка має складну структуру. На думку О.Кульчицької, «обдарованість – явище складне, комплексне, яке включає набір когнітивних, сенсорних та особистісних якостей людини». У структурі обдарованості виділено такі компоненти: «високий інтелектуальний рівень, здатність людини до творчості та наполегливість, які утворюють важливу якість, своєрідний «сплав», бажання досягти успіху, емоційну захопленість справою та інтерес до галузі знань, якою займається людина» [26]. Українські дослідники [31] визначають обдарованість як особистісне утворення людини, яке характеризується вищим рівнем розвитку творчих здібностей, загальною творчою спрямованістю особистості та високими досягненнями в певній галузі діяльності. О.Матюшкін [28] вважає, що «обдарованість слід пов'язувати з особливостями власне творчої діяльності, проявами креативності, функціонуванням творчої людини». Відповідно до цього, однією з ознак обдарованості виділено високий рівень прояву *творчості*.

У дослідженні Д. Богоявленської [3] виокремлено критерії, які лежать в основі характеристики *видів обдарованості*. Окрім цього, деякі психологи виділяють творчу обдарованість як окремий вид (додаток 1).

Узагальнення праць психологів показує, що більшість з них пояснює обдарованість через високий рівень інтелекту, здібностей, творчості та, відповідно, високі досягнення. До того ж, у суспільстві склалися стереотипи про щасливий і успішний життєвий сценарій талановитих особистостей. У той же час, нашу увагу привертають сучасні дослідження, в яких представлено інше

трактування даного феномену, зокрема, як *асинхронного розвитку*. Вивчення наукового фонду дозволило нам виокремити два підходи.

По-перше, *будь-яка обдарованість супроводжується асинхронним розвитком особистості* [55; 61 та ін.]. Зокрема, Л.Сільверман [61] зазначає, що *асинхронність* є універсальною характеристикою обдарованості, у зв'язку з чим, обдаровані діти мають більшу невідповідність між різними аспектами їх розвитку, ніж їх «звичайні» однолітки. У процесі розгортання обдарованості випереджаючі пізнавальні здібності та підвищена емоційна інтенсивність об'єднуються, створюючи внутрішній досвід і знання, що якісно відрізняються від норми. Вчений стверджує, що особистість з асинхронним розвитком одночасно поєднує в собі характеристики дітей різного віку. Тому вона не може відповідати тим нормам навчання, які спроектовані для певного віку. Незважаючи на високий потенціал, такі діти переживають численні труднощі та нерідко стають неконкурентно здатними в суспільстві.

По-друге, *асинхронний розвиток спостерігається в частини обдарованих дітей* (О.Бевз, М.Богоявленська, Є.Щебланова, В.Щорс, В.Юркевич, Т.Яншина та ін.). Відповідно до цього, виділяють групу обдарованих з *гармонійним розвитком*, обдарованість яких нікому не заважає, навіть навпаки, дитина може допомагати іншим учням тощо. Природній талант потребує від педагогів використання розвивальних програм з урахуванням індивідуальної унікальності обдарованого школяра, що не завжди спостерігається на практиці. *Дисгармонійний розвиток* іншої частини дітей відрізняється нерівномірністю психічних процесів і нерідко супроводжується складним набором різного роду психологічних, психосоматичних і навіть психопатологічних проблем; характеризується як прискоренням, так і уповільненням [4, с. 76]. Особистісну дисгармонію Т.Яншина тлумачить як «порушення гармонійного розвитку дитини, що розгортаються на когнітивному, мотиваційному, емоційному та поведінковому рівнях та полягають у відхиленні від норми особистісних характеристик на фоні специфіки індивідуальних» [52, с.39] (додаток 2).

Визначено три групи дисгармонійних обдарованих підлітків, основні варіанти прояву внутрішньої дисинхронії обдарованих дітей [52] (додаток 2). Випереджувальний інтелектуальний розвиток спричиняє низку проблем у

психосоціальній сфері (альтруїзм / егоїзм, демонстративність, прагнення перебивати співрозмовника, нонконформність, негативні «Я-концепція» і самосприйняття, перебільшені страхи, ізоляція від однолітків, нетерпимість по відношенню до менш здібних тощо). Особистості з високими інтелектуальними здібностями суттєво випереджають ровесників (на 3–4 р. розумового розвитку), в них виникають особливі інтереси і, як наслідок, вони опиняються в ізоляції від своєї групи, часто зазнають глузувань і гонінь [45]. Їм потрібна допомога у розвитку навичок неконфліктного спілкування, співробітництва, взаємодії з оточуючими відповідно до соціально прийнятих норм; виховання колективізму, здатності розуміти почуття і потреби інших людей.

Проте пояснення феномену обдарованості через явище асинхронії не знайшло широкого розповсюдження в сучасній теорії та практиці. Зокрема, М.Богоявленська [4] відзначає, що проблема дизонтогенезу в розвитку обдарованої дитини допоки вимагає пильної уваги внаслідок довгого періоду ігнорування фахівцями наявності обдарованості в дітей з такими особливостями розвитку. На думку О.Бевз [2], пояснення обдарованості як асинхронного розвитку є важливою спробою привернути увагу наукового загалу до проблем і потреб обдарованих дітей, отримати підтримку в суспільстві. У такому контексті потрібно оцінювати не лише надзвичайні здібності й високі успіхи обдарованої дитини у відповідній діяльності, а брати до уваги особистість, яка характеризується нетиповим розвитком, низкою кількісних відмінностей, на які необхідно звернути увагу вдома, у школі.

Важливим напрямом для досліджень є розробка моделей педагогічної підтримки обдарованих учнів, оскільки «унікальність обдарованих дітей робить їх особливо вразливими і вимагає модифікації підходів у батьківській турботі, навчанні і консультуванні для забезпечення їхнього оптимального розвитку» [2]. Відповідно до цього, привертають увагу розробки (О.Демченко, О.Лосієвської, О.Матюшкіна, В.Моляки, О.Савенкова, Л.Туріщевої, Е.Уітморо, О.Фокіної, Л.Холлінгзуорта, Е.Циганкової, В.Чудновського, О.Щелбанової та ін.), спрямовані на вивчення особистісних проблем обдарованих дітей та причин, визначення шляхів і методів подолання дезадаптації, соціально-психологічного супроводу такої категорії осіб (додаток 3).

Обдаровані особистості часто відчують у школі дискримінацію через орієнтацію на середнього учня, відсутність диференційованого навчання, надмірну уніфікацію програм, в яких недостатньо передбачені або зовсім не враховуються індивідуальні можливості засвоєння знань. Багато обдарованих дітей, маючи великий творчий і особистісний потенціал, високий рівень розвитку здібностей і значні успіхи в певному виді діяльності, мають низку соціально-психологічних проблем, досить вразливі, емоційно незахищені, імпульсивні, нестримані, категоричні у висловлюваннях. У частини обдарованих учнів недостатньо сформовані вольові звички і способи саморегуляції, спостерігаються порушення відчуття реальності, відсутність соціальної рефлексії та несформованість навичок просоціальної поведінки на різних рівнях. Нерідко вони не можуть «втиснутись» у стандартні рамки, що дратує всіх учителів і однокласників. Вчені навіть відносять деяких з них до категорії «девіантних», «важких», «групи ризику», «ізольованих».

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що, окрім поняття «обдарованість» використовуються декілька похідних термінів. Зокрема, «дитяча обдарованість», яку Н. Карпенко тлумачить як «цілісну, складну, багатогранну динамічну психологічну систему, підсумок і водночас потенціал майбутнього розвитку [17, с. 234]. В освітній практиці часто оперують конструктом «обдарована дитина», яку характеризують як таку, що досить рано проявляє здібності й нахили до певних видів діяльності. Маючи високий потенціал, вони можуть досягати високих результатів у певних видах діяльності, якщо для них будуть створені відповідні умови.

Однак виявлено наукову позицію щодо доцільності та коректності його застосування. Вчені (Д.Богоявленська, О.Демченко, О.Кульчицька, Н.Лейтес, В.Панов, О.Савенков, В.Юркевич та ін.) вважають, що термін «обдарована дитина» є дещо умовним і недостатньо обґрунтованим. Навіть високі здібності, проявлені в дитинстві, не вважаються прямим і достатнім показником досягнень у майбутньому. Поділяємо думку науковців, що більш коректним є використання термінів «дитяча обдарованість» / «дитина з ознаками обдарованості» / «здібна дитина».

Дискусійним залишається питання про кількість обдарованих дітей. Якщо мати на увазі лише розумово обдарованих, то їх частка у віковій групі може бути до 2-5%. Однак, за словами С.Кириченко [19], уявлення про талановитих і обдарованих дітей як про незначну меншість зміщується в бік переконання, що більш значна частина дітей (15-30%) є потенційно обдарованими.

Отже, проблема обдарованості залишається актуальною у зарубіжній і вітчизняній психологічній літературі. В останні роки виокремився науковий підхід щодо пояснення такого феномену як асинхронного розвитку. Це зумовлює визнання обдарованих дітей як атипових особистостей, які суттєво випереджують своїх однолітків у інтелектуальному розвитку, світосприйнятті тощо. Водночас вони мають низку соціально-психологічних проблем, що дає підставу вважати їх особами з особливими освітніми потребами.

1.2. Обдарована дитина як особистість з особливими освітніми потребами

У категоріальному полі в останні роки використовується термін «особи / діти з особливими освітніми потребами». У документах Організації економічного співробітництва та розвитку [59] визначено, що «особливі освітні потреби передбачають надання додаткових суспільних / приватних ресурсів для одержання освіти». У Міжнародній стандартній класифікації освіти [57] до таких ресурсів віднесено: персонал, матеріали, фінанси. У Законі України «Про освіту» такі особи «потребують додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення їх права на освіту» [15].

За одного з підходів, термін «особливі потреби» (G.Lefrancois) використовує стосовно осіб, чия соціальна, фізична або емоційна особливість потребує спеціальної уваги та послуг, надається можливість розвинути свій потенціал. Наголос робиться не на відмінностях і відхиленнях, а на необхідності додаткової підтримки в розвитку, навчанні, самореалізації. А.Гордєєва [9], говорячи про особливості, має на увазі а не норму, а передусім людину взагалі, певними особливостями, які притаманні лише їй (відмінність, несхожість, неповторність тощо). А.Колупаєва [20] акцентує на необхідності забезпечення додаткової підтримки для успішної участі у навчально-виховному процесі дітей, які мають певні особливості розвитку.

Позиція щодо визнання осіб з особливими потребами лише таких, які мають особливості психофізичного розвитку, не відповідає світовим стандартам. Підтвердженням цьому є думка авторів посібника [40, с. 166-167] аргументують, що термін «діти з зі спеціальними (особливими) потребами» не повною мірою розкриває специфіку психофізичного розвитку, адже особливі потреби є в усіх дітей, які потребують індивідуального підходу: обдарованих, з труднощами в навчанні, поведінці тощо. Тому терміни діти з «особливими потребами» і «з інвалідністю» науковці не вважають синонімічними. Вони пропонують додатково використовувати ще один науковий конструкт «діти з особливостями психофізичного розвитку».

У документах Організації економічного співробітництва та розвитку [57] визначено, що особливі потреби мають діти з різними труднощами в навчанні: «а): викликані винятково біологічними причинами; 2) причини невизначені; 3) внаслідок відсутності сприятливих умов середовища». З огляду на це, до числа таких осіб потребами входить широке коло дітей (додаток 4). У зарубіжному законодавчому і науковому полі (Цілі сталого розвитку на період 2016-2030 р.р., концепція «Школа дружня до дитини» Дитячого фонду ООН та ін.) однією з таких категорій визнані *талановиті й обдаровані особистості*. А.Гордєєва виділяє чотири *категорії дітей з особливими потребами*: серйозними вадами здоров'я, незначними порушеннями, соціальними проблемами, обдарованих дітей. Як бачимо, дослідниця вважає, що обдаровані особистості є повноцінними суб'єктами інклюзивного освітнього простору. Говорячи про особливості, відштовхується «від людини взагалі, а не від норми, від людини з певними особливостями, притаманними лише їй: відмінність, несхожість, можливо, неповторність, індивідуальність, унікальність» [9, с. 178].

Статус обдарованих дітей як особистостей з особливими потребами обстоює О.Демченко [10], яка зазначає, що більшість дітей кожної вікової групи має так звані «типові» (середні) показники розвитку, які відповідають загальноприйнятим фізіологічним, психічним, психологічним, соціальним нормам. Обдаровані діти відносяться до специфічної групи осіб, що характеризуються розвитком, яке відрізняється від умовної норми, і чий освітні потреби виходять за рамки загальноприйнятих стандартів.

Згідно наукового підходу [34] інклюзивна освіта розглядається як «безбар'єрна», «доступна для всіх» та розробляється на засадах принципів гуманізації, доступності, рівності, індивідуалізації (додаток 3). Тому цілком обґрунтованим має бути статус обдарованих дітей (атипових) як особистостей з особливими освітніми потребами. На думку І.Демченко [11], *особливі освітні потреби для розвитку обдарованості* – це потреби в умовах, необхідних для оптимальної реалізації актуальних і потенційних можливостей (когнітивних, енергетичних і емоційно-вольових, включаючи мотиваційні).

У компоративній розвідці С.Кириченко [19] зазначено, що, коли відмовити обдарованим дітям в праві оптимального розвитку їх потенціалу, порушується принцип справедливості, «право і привілей гідної освіти». Дослідниця посилається на виступ К. Бізлі на I Національній конференції з питань освіти обдарованих і талановитих дітей (Австралія, 1984), який стверджував що в такому випадку наступні покоління будуть позбавлені національного надбання / розвиненого інтелекту, необхідного для процвітання будь-якої країни.

Ураховуючи здібності та високі успіхи обдарованих дітей науковці до особливих освітніх потреб обдарованих школярів відносять: необхідність участі в пошуково-дослідницькій діяльності; додаткову потребу в навчанні, яка виходить за рамки стандартних занять; різноманітні, складні та цікаві завдання у великій кількості при малому втручанні вчителя, а також безпечне та доброзичливе оточення[58, с.35]. Коло освітніх потреб обдарованих учнів визначили як українські, білоруські вчені [2; 7; 10; 11; 20 та ін.] (додаток 4).

У «Рекомендації ЄС 1248 про освіту обдарованих дітей» [37], прийнятій за підсумками дебатів щодо підтримки, здібних і талановитих дітей, рекомендовано законодавчо визнати обдарованих дітей як таких, що мають потребу в *освітніх умовах*, пристосованих для повного розвитку їхніх здібностей, реалізації можливостей відповідно власним інтересів особистості та інтересів суспільства. Увагу акцентовано на їх створенні переважно в рамках звичайної системи освіти, починаючи з дошкільної ланки. У Законі Міністерства освіти США «Жодної відстаючої дитини» обдарованими і талановитими вважають осіб, які виявляють схильність до високих досягнень в різних сферах діяльності чи специфічних академічних галузях. Для

максимального розвитку цих здібностей вони *потребують послуг чи видів діяльності*, що зазвичай не забезпечуються школою [54].

На необхідності створення спеціальних умов для розвитку обдарованості дітей наголошує низка дослідників. Так Н.Отрох стверджує, сприятливими для задоволення особливих потреб є *творчо-розвивальні умови* [32, с.47]. На думку Н.Янковчук, що для «успішного розвитку обдарованої особистості необхідні наявність природних даних та *відповідного середовища*, в якому дитина може успішно розвиватися» [51]. У свою чергу, Н.Стародубцева вважає, що головне завдання вчителя у роботі з обдарованими дітьми полягає у тому, щоб «*створити умови*, в яких дитина могла б просуватися шляхом власного вдосконалення». Такий шлях вона дослідниця називала «самовдосконаленням дитини в умовах освітнього процесу» [41, с. 41].

Необхідно створювати *спеціальні навчальні програми* за участю самих обдарованих дітей у прийнятті рішень з різних аспектів навчального процесу. Програми для таких дітей повинні враховувати їх персональні особливості засвоєння навчального матеріалу, їхні інтереси, потреби, таланти, стилі навчання і сприяти досягненню максимальних результатів [19, с.27]. С.Кириченко [21] наводить приклад програми для обдарованих у штаті Західна Австралія, один з розділів якої включає рекомендації з моніторингу для гарантування освітніх потреб обдарованих і талановитих учнів [56, с.64].

Обдарованим і талановитим дітям необхідний доступ до *більш досконалих освітніх ресурсів*, які дозволять проводити самостійні дослідження [19, с.75].

Важливим для успішного навчання обдарованих дітей є *готовність учителя* впроваджувати альтернативні навчальні методи, які відповідають їхнім особливим освітнім вимогам. Прихильність вчителя та його співпереживання дітям з проявами талантів, визнання їх особливих потреб і належна оцінка досягнень додасть обдарованим дітям впевненості та самоповаги, що є вкрай необхідним для їх подальшого академічного та соціально-емоційного розвитку. За висновками С.Кириченко [19], світовим лідером в освіті обдарованих дітей є Австралія, де викладають професіональні педагоги і використовують найкращі методики, які допомагають дітям досягти успіхів у розвитку своїх талантів. В Австралії багато вчителів вважають за необхідне забезпечувати освітні потреби

таких дітей, підтримувати особливі умови для їх навчання. У цій країні підтримка вчителем обдарованих учнів як можливість задоволення дітьми особливих освітніх потреб здійснюється за декількома напрямми (додаток 5).

Отже, обдаровані діти мають особливі освітні потреби, зумовлені високим рівнем розвитку здібностей і великим творчим потенціалом. Для самореалізації яких необхідно створювати спеціальні умови, розробляти додаткові програми, добирати ефективні методи й прийоми роботи з ними. Змінюється роль соціально-психологічного супроводу таких дітей, метою якого мають стати створення індивідуальної траєкторії розвитку обдарованої дитини.

1.3. Діагностика особливих освітніх потреб і соціально-психологічних проблем обдарованих учнів

З метою виявлення обдарованих дітей, їхніх проблем і особливих освітніх потреб було сплановано й проведено констатувальний етап експерименту. Респондентами обрано обдарованих учнів, педагогічні працівники КЗ «ЗОШ І-ІІІ ст. №8 ВМР». Дослідницька робота проводилася поетапно.

Перший субетап – виявлення дітей з проявами різних видів обдарованості. Для цього ми скористалися результатами моніторингу, які проводить психологічна служба школи і представлені в соціальних паспортах закладу / класів. В закладі систематично і на комплексній основі вивчаються інтереси учнів, рівні сформованості когнітивних процесів, здібностей, мотивації, досягнень тощо за сучасними методиками (О.Кульчицької, О.Марінушкіної, О.Музики, Є.Щебланова та ін.). Високі успіхи й досягнення в одному / декількох видах діяльності також було взято як один із критеріїв, за якими учні були віднесені до категорії обдарованих. Було виявлено 126 осіб, потенційно обдарованих і успішних в одному / декількох видах діяльності, що складає 16,2% від загальної кількості учнів школи (777 на поч.2019-20 н.р.). Як бачимо (табл. 1.1), найбільше у школі дітей з проявами інтелектуальної обдарованості. Серед таких учнів є соціально обдаровані, лідери класів і члени учнівського самоврядування, яке діє в школі (5,2%) (додаток 6). Проте такий поділ за видами обдарованості є умовний, оскільки обдарованість є явна та прихована,

до того ж, успіхи в навчанні чи в іншому виді діяльності можуть бути результатом сприятливих соціально-виховних умов, зокрема в сім'ї.

Таблиця 1.1.

Здібні й обдаровані учні КЗ «ЗОШ І-ІІІ ступенів №8 ВМР»

Вид діяльності	Успіхи в одному виді діяльності					Успіхи в декількох видах діяльності		
	Інтелектуальна	Художня	Спортивна	Технічна	Соціально / Лідерська	Інтелектуальна і художня	Інтелектуальна і спортивна	Спортивна і художня
%	34,5	20,6	10,8	8,4	5,2	13,5	5,7	1,3

Другий субетап – діагностика соціально-психологічних проблем обдарованих учнів, задоволеності умовами навчання, рівня соціальної активності в освітньому процесі школи. Учасниками експерименту на цьому субетапі було обрано обдарованих учнів основної школи (31 особа –24,6%) від загальної кількості виявлених фахівцями психологічної служби обдарованих дітей – 126 осіб). Представимо результати використаних методик.

➤ Узагальнені дані вивчення суб'єктивного відчуття самотності проводилося за методикою Д.Рассела-М.Фергюстона [42, с.499] показало, що у 38,1% респондентів учнів відчуття самотності відповідає низькому рівню; 41,4% – середньому; 20,5% – високому (рис.1.1). Зокрема, в групі учнів, віднесених до високого рівня, найбільше виявлено інтелектуально обдарованих і успішних у навчанні, які водночас, вважають, що їх не розуміють, не підтримують. Високий рівень самотності встановлено і в дітей з іншими видами обдарованості. Зокрема, у музично обдарованій учениці 7 класу, яка з 5-и років замахється в мистецькій школі (клас фортепіано). Хоча вона має високі результати участі в музичних конкурсах різних рівнів.

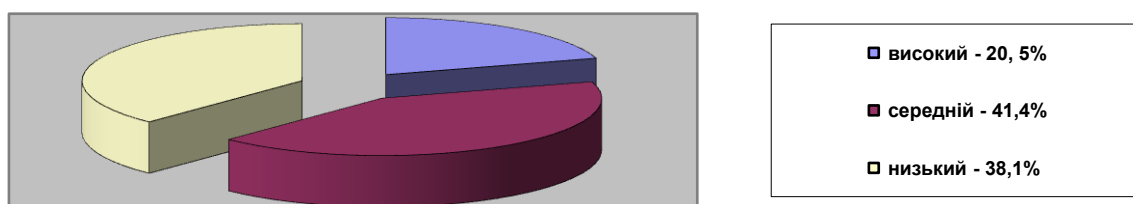

Рис. 1.1. Рівні самотності обдарованих учнів початкової школи
(за результатами методики Д.Рассела-М.Фергюстона)

➤ Узагальнення *результатів тесту Г.Айзенка* показало (табл. 1.2) показало, що 16,4% респондентів була віднесена до високого рівня, серед них: 7,2% – за однією психологічною проблемою, 9,4% – за декількома. У 41,9% учнів виявлено переважання середнього, 13,2% – низького рівня психічних станів. У решти учнів (28,5%) психічний стан порівно по двох групах знаходиться на середньому і низькому рівнях. Отримані дані підтвердив аналіз малюнків за методикою «Неіснуюча тварина» (додаток 7).

Таблиця 1.2.

Рівні розподілу обдарованих учнів (за тестом Г.Айзенка)

Рівень вияву психічного стану	%
Високий (з однією психічною проблемою)	7,1
Високий (з декількома психічними проблемами)	9,3
Переважання середнього (по декількох психологічних проблемах)	41,9
Середній і низький рівень порівну	28,5
Переважання низького (по декількох психологічних проблемах)	13,2

➤ Дослідження *труднощів установлення контактів обдарованих учнів (за методикою В.Бойка)* [42, с.526], визначення рівня і структури перешкод особистості у встановленні емоційних контактів показало (табл. 1.3) показали, що 9,8% досліджуваних обдарованих учнів, які сумарно набрали від 13-и до 25-и балів, мають суттєві труднощі емоційного плану, серед них найбільше невміння керувати емоціями; негнучкість нерозвиненість, невиразність емоцій.

Таблиця 1.3

Результати дослідження труднощів установлення контактів обдарованих учнів за методикою В.Бойка

К-ть балів	Характеристика емоційного стану	%	Вид обдарованості
0-2	Нещирість і небажання подивитися на себе з боку	7,1	Інтелектуальна / Художня / Спортивна
3-5	Адекватність емоцій	33,2	Інтелектуальна / Спортивна
6-8	Незначні негативні емоційні прояви	26,3	Спортивна / Художня
9-12	Емоції ускладнюють спілкування	23,6	Спортивна / Інтелектуальна
13-25	Суттєвий негативний вплив емоцій на спілкування	9,8	Спортивна / Художня /Інтелектуальна

Наступна група досліджуваних з кількістю балів від 9-12-ти складає 23,6% і також характеризується проблемами в емоційному спілкуванні, оскільки негативні емоції заважають налагоджувати стосунки з однокласниками й учителями. Тривогу викликають також обдаровані учні (7,1%), які набрали

найменше балів (0-2), що характеризує їхню нещирість, небажання подивитися на себе збоку. У решти (49,9%) респондентів немає зовсім або незначні ситуативні проблеми емоційного характеру, оскільки вони виявляють переважно позитивні емоції, вміють управляти своїх настроєм, справлятися з гнівом, бути гнучкими й адекватними у вияві свого настрою.

➤ *Виявлення задоволеності обдарованих учнів умовами організації шкільного життя на основі карти самооцінки* на основі аналізу відповідей школярів на запитання карти (додаток 8) показав, що більше третини опитаних (42,7%) повністю задоволена умовами шкільного навчання. Нами виявлена група учнів (12,1%), які висловили незадоволеність переважно умовами навчання, вважаючи, що воно не забезпечує можливості для розвитку їхніх інтелектуальних здібностей. 13,4% обдарованих учнів не відчують психологічної підтримки і розуміння з боку вчителів; 19,3% – потребують схвальної оцінки з боку однолітків і більш активного емоційного спілкування.

Особливу стурбованість викликають 12,5% обдарованих учнів, яких не влаштовує організація шкільного життя в цілому. Таку позицію школярів підтверджує аналіз їхніх есе на тему: *«Що я хотів би змінити в шкільному житті?»*, *«Якби я став директором школи: три мої рішучі кроки...»*. Наприклад, *«я б поміняв усіх учителів на молодих і творчих...»*; *«я б проводив уроки нестандартно...»*; *«я б залучав до проведення уроків найрозумніших учнів...»*; *«до кожного обдарованого учня прикріпив би наставника..»* тощо.

На основі аналізу заповнення учнями карти самооцінки активності (додаток 9), встановлено, що суб'єктність обдарованих учнів у різних видах діяльності залежить від їхніх здібностей та інтересів. Як показують дані, найбільша активність обдарованих учнів проявляється в декількох видах діяльності: навчальній, художній, спортивно-оздоровчій. Найменшу участь обдаровані учні в межах школи беруть у суспільно значимих видах діяльності, зокрема у виконанні трудових доручень, участі в органах учнівського самоврядування та волонтерстві.

Важливою в контексті розробки теми дослідження стала інформація, надана працівниками психологічної служби щодо з проявами обдарованості є такі, що мають соціально-психологічні проблеми різного характеру: завищена /

занижена самооцінка, труднощі та неуспішність у навчанні, девіантність і акцентуації характеру; демонстративний тип поведінки, конфліктність, некомунікабельність, високий рівень тривожності та прояву перфекціонізму.

Узагальнивши результати другого субетапу, нами виділено *коло особливих освітніх потреб обдарованих дітей*: забезпечення ситуацій успіху в різних видах діяльності; упровадження інтерактивних методів навчання, зокрема, взаємонавчання, мікрОВикладання; використання творчих завдань різної складності; організація науково-пошукової діяльності; допомога у підготовці до участі в конкурсах, олімпіадах різних рівнів; включення в суспільно-значимі види діяльності, учнівське самоврядування; організація тьюторської допомоги та соціально-психологічного консультування; проведення соціально-психологічних тренінгів особистісного зростання.

На *третьому субетані* було проведено анкетування педагогів (36 осіб) з метою виявлення розуміння ними статусу обдарованих учнів як особистостей з особливими освітніми потребами та усвідомлення необхідності спеціальної роботи в закладі освіти та створення культурно-освітнього простору в регіональному контексті. Аналіз відповідей респондентів анкети (додаток 10) показав, що вони: асоціюють обдарованість передусім з високим коефіцієнтом інтелекту, здібностей й успіхами в навчанні, а не з асинхронним розвитком і проблемами; вважають, що в обдарованих учнів у школі труднощі є незначними, переважно недостатньою кількістю гуртків і факультативів, не роблять акцент на соціально-психологічних проблемах; стверджують, що їхні проблеми не такі суттєві, як у дітей з порушеннями психофізичного розвитку; розуміють, що вони потребують психолого-педагогічної допомоги для досягнення успіхів і самореалізації, але не вважають їх особами з особливими освітніми потребами.

Отже, отримані емпіричні дані підтвердили теоретичні узагальнення вчених, що в обдарованих учнів виникають труднощі різного характеру й складності. Обдарованість часто супроводжується асинхронним розвитком, амбівалентністю, підвищеною тривожністю, неадекватною самооцінкою та проблемами у спілкування з однолітками, вчителями й батьками.

РОЗДІЛ II. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ДЛЯ ЗАДОВОЛЕННЯ ОСОБЛИВИХ ОСВІТНІХ ПОТРЕБ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ

2.1. Соціально-психологічні параметри освітнього простору для розвитку обдарованості дітей

Фахівці психолого-педагогічного профілю, які працюють з обдарованими дітьми мають вивчати і використовувати умови середовища, употужнювати його позитивні й зменшувати стихійні впливи. В останні десятиріччя проблема обдарованості досліджується в контексті середовищного підходу, що дозволяє вирішувати питання формування обдарованої особистості з позиції забезпечення сприятливих умов для реалізації її потенціалів.

Термін «середовище» використовується в науковому тезаурусі філософії, соціології, психології, педагогіки, соціальної педагогіки та інших наук. Освітнє / виховне середовище визначають як складну динамічну систему, що має структурні компоненти, розвиток особистості школяра буде ефективним за умови багатоканальної взаємодії всіх його суб'єктів (І.Вачков, В.Мелешко, В.Слободчиков, В.Ясвін та ін.). Зустрічаємо декілька підходів до виділення компонентної характеристики виховного середовища (додаток 11).

В останні десятиріччя в межах середовищезнавства оформилася як окремий напрям теорія освітнього/виховного простору (Д.Алфімов, І.Бех, Н.Боритко, А.Гаврилін, К.Крутий, А.Куракін, Ю.Мануйлов, Л.Новікова, О.Савченко, Н.Селіванова, А.Цимбалару, В.Ясвін та ін.). Зокрема, А.Цимбалару [47] визначає «освітній простір» як «педагогічний феномен зустрічі та взаємодії людини з елементами-носіями культури, що її оточують (освітнім середовищем), у результаті чого відбувається їх осмислення та пізнання».

Учені досліджують специфіку моделювання педагогічного простору з різним змістовим наповненням: освітнього, виховного, соціокультурного тощо. Якщо розглядати простір у вимірах соціальної роботи та інклюзивної педагогіки як спеціально змодельовані умови для задоволення потреб обдарованих дітей, то потрібна особлива його організація як *предметно-подієвого континууму та конструкту* [12, с.94]. Сучасні дослідники виділяють

параметри середовища / простору, високий ступінь вияву яких забезпечить умови для задоволення особливих освітніх потреб обдарованих дітей.

Імерсивність як технологічне поняття, що показує ступінь занурення суб'єкта в штучне навколишнє середовище / простір і визначає можливість моделювання в ньому властивостей реальності. Виражає присутність як суб'єктивне поняття, яке відображає досвід кожного; здатність до інтегрованості, яка створює відчуття безперервного потоку зовнішньої стимуляції до інтенсивних переживань реальності (С.Сергєєв) [39].

Обдарована особистість має можливість самореалізуватися в умовах простору, виявляючи активність, впливати на його параметри, змінюючись сама. Формування суб'єктності обдарованої особистості у процесі взаємодії з усіма його підструктурами та іншими суб'єктами є метою створення культурно-освітнього простору (О.Демченко) [10; 12].

Творчо-розвивальний контекст. В умовах виховних систем має створюється креативний простір, в якому забезпечуються умови для розвитку творчих здібностей, самореалізації дитини. Прийшовши до школи, діти повинні заглиблюватись в атмосферу творчості, пошуку нового, піддавати сумнівам усталені істини. У процесі створення умов до творчої діяльності школярів у межах освітнього простору слід враховувати, що «діяльність учня не повинна регламентуватись, а її процес повинен бути організований так, щоб у ньому були елементи творчості, які передбачають комбінування, аналогізування, універсалізацію, випадкові видозміни» [8].

На думку С. Уфимцевої [44], творчий розвиток дитини, стимулювання її творчої активності ефективно відбувається при забезпеченні єдності навчальної та позанавчальної роботи, коли всі форми роботи (урок, дитячий театр, свята, конкурси, проекти, гуртки) повинні стати предметом педагогічної творчості. Важливим є використання різних видів творчої мистецької діяльності як засобу розвитку креативності та обдарованості молодших школярів, організація роботи творчих гуртків і об'єднань.

Наповненість простору соціокультурними смислами. Обдаровані діти перебувають більшу частину дня в закладі освіти, тому простір школи має бути

культурно-освітнім, відкритою системою, де особливим чином організоване соціокультурне й педагогічне середовище, в якому стимулюється творчий розвиток і саморозвиток усіх суб'єктів освітнього процесу. Такий простір є системою умов для особистісного й творчого розвитку всіх суб'єктів освітнього процесу О.Кондратьєвої [21]. Таке утворення є інтегративним соціально-педагогічним конструктом, що об'єднує різнорівневі соціально-культурні та навчально-виховні умови, природні й спеціально змодельовані, педагогічно структуровані й упорядковані. До того ж, має бути високий коефіцієнт соціокультурно-освітньої щільності та подієвої насиченості [13].

Спрямованість на реалізацію інклюзивного підходу. Обдарована дитина визнається особистістю з особливими потребами, тому їх задоволення буде більш повним в умовах інклюзивного освітнього простору. Створення інклюзивного середовища, в якому всі діти, в тому числі й обдаровані, мають можливість брати активну участь в освітньому процесі, одержувати якісну освіту та успішно інтегруватись у суспільство, є ключовою проблемою ЮНЕСКО. Визначення інклюзивного освітнього середовища подано в Законі України «Про освіту» як «сукупності умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей» [15].

У науковому фонді інклюзивний освітній простір визначається як «система структурних компонентів (середовищ), в якій у досяжному для кожного учасника форматі реалізуються освітні та міжособистісні відносини, забезпечуються можливості особистісного і соціального розвитку, соціалізації, саморозвитку і самозміни» [48].

Регіональний параметр. Задоволення особливих освітніх потреб обдарованих дітей не може бути повною мірою реалізоване лише в умовах закладу освіти. Потрібно розширювати його межі та входити в регіональний контекст. У рамках адміністративно-територіальних округів необхідно забезпечувати оптимальну протяжність і використовувати подієву насиченість громадського й культурного життя, соціальні зв'язки різних [13]. Сьогодні посилюється регіональний потенціал через освітні округи, які передбачають

«створення єдиного освітнього простору в межах адміністративно-територіальної одиниці, одним із завдань яких є «розвиток творчих здібностей, нахилів, обдарувань дітей, упровадження сучасних освітніх технологій» [33].

Регіональний параметр простору постає як відносно відокремлена сукупність виховних, інноваційних, управлінських процесів, що здійснюються освітніми й іншими соціальними інститутами на території адміністративно-територіальної одиниці – області, а також розмаїття взаємозв'язків, які виникають у процесі соціальних взаємодій» [49, с. 76].

Конкурентність. У зарубіжному дискурсі обстоюється думка, що важливим фактором для забезпечення потреб усіх дітей з раннього віку є створення різнобічного конкурентного середовища, в якому обдаровані діти можуть вільно демонструвати свої здібності та отримувати належне навчання [19]. *Конкурентне середовище* є першим рівнем диференціальної навчальної програми і включає: високий темп навчання, гнучку організацію класної роботи, поглиблене вивчення матеріалу, відсутність жорстких термінів, розвиток мислення, надання ресурсів і матеріалів для розширення бази знань, забезпечення мотивації та інтерактивного оточення, стимулюючий стиль навчання, створення умов для випереджаючого розвитку, можливість розвивати навички самостійного вивчення матеріалу, визнання та розвиток учнем власного потенціалу [70, с. 321].

Отже, педагогічний простір для розвитку обдарованості дітей є педагогічним конструктом, який передбачає наявність певних параметрів і педагогізації умов, які є навколишньому середовищі. Його створення передбачає використання в регіональному контексті географічних, політичних, культурних умов для розвитку творчої і обдарованої молоді, виховання в неї соціальної мотивації, організаторських здібностей, лідерських якостей.

2.2. Суб'єкти створення регіонального соціально-виховного простору

Розробляючи спеціальні умови для розвитку обдарованості дітей, звернемо увагу на характеристику тих складових освітнього простору, в яких виділено організаторів його створення. Зокрема, *соціально-контактна* складова

формується з індивідуальної культури людей, їхнього досвіду, способу життя, а також може включати установи, групи, з якими взаємодіє особистість на рівні колективу (лідери, «зірки», «парії» та ін.) [50]. Відповідно до цього, простір створюється декількома суб'єктами, які повинні активно взаємодіяти, впорядковуючи та збагачуючи умови середовища.

Передусім організаторами простору мають стати *педагогічні колективи* закладів освіти, зокрема, шкіл, в яких навчаються і виховуються здібні й обдаровані діти. Фахівці психологічної служби, вчителі шляхом використання низки діагностичних процедур, в тому числі спостереження, аналізу продуктів творчої діяльності, мають виявляти потенційно обдарованих дітей, вивчати їхні інтереси, потреби тощо. Відповідно до отриманих результатів, створювали індивідуальну траєкторію особистісного зростання на уроках і в позаурочній діяльності, забезпечували соціально-педагогічний супровід. Наприклад, вивчення досвіду роботи КЗ «ЗОШ I-III ступенів №8 ВМР» показало, що педagogічним колективом закладу проводиться системна робота в цьому напрямі відповідно до завдання, визначеного в Концепції школи: «здійснення різнобічного розвитку індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків і здібностей, формування ціннісних орієнтацій, задоволення інтересів і потреб через мережу факультативів, курсів за вибором, гуртків» [69].

Школа реалізує проекти, метою яких є створення умов для розвитку здібностей і талантів учнів, серед яких «Ідея на всі 100», «Рекорди школи»; «Зробимо планету чистішою, а школу багатшою»; «Шкільний сад», в ході яких організовуються різні види творчої діяльності дітей. Заклад має свою газету «Вісім&Со», в якій публікують свої творчі роботи лінгвістично обдаровані учні, а також школярі, які пишуть вірші та інші літературні твори. Однією з комплексних форм виховання, яка передбачає тривалу підготовку та проводиться в школі як колективна творча справа, є свято. Традиційними в закладі освіти стали свята, в ході яких обдаровані учні отримують можливість займатися улюбленими справами, виконувати різні творчі доручення Свято школи «Шкільний Олімп», День науки, Великодній ярмарок, Свято презентації 5-х класів, «Лицар школи», «Панночка» тощо [69]. Щороку учні школи стають переможцями і призерами міських та обласних олімпіад, є членами МАН

України. З метою забезпечення розвитку творчих здібностей задоволення інтересів учнів школі працюють гуртки: журналістики, танцювальний, вокальний, «Вивчаємо історію Вінниччини», «Юні екологи» та ін.

Органи місцевої влади мають ресурси для стимулювання обдарованої молоді та підвищення їхнього статусу в громаді, забезпечення їм можливості виловлюватися на шпальтах місцевої преси, на місцевому радіо та телебаченні. Зокрема, започатковано творчий проєкт, метою якого є популяризація юних поетів Вінниччини, твори яких декламуються у трамваях м. Вінниці між зупинками на центральних маршрутах. Зачитують вірші самі літератори, або професійні диктори. Місцеве керівництво постійно залучає активну молодь до обговорення й розв'язання актуальних питань міста й району, розробки регіональних соціальних і культурних проєктів. У Вінницькій області розроблено й затверджено «Обласну цільову програму роботи з обдарованою молоддю на 2018-2022 р.р.», яка «спрямована на забезпечення формування інтелектуального потенціалу нації шляхом створення оптимальних умов для виявлення обдарованої молоді і надання їй підтримки в розвитку творчого потенціалу, самореалізації такої молоді та її постійного духовного самовдосконалення» [30]. Для реалізації якої педагоги здійснюють підготовку та соціально-психологічний супровід обдарованих учнів до участі в різних у Міжнародних, Всеукраїнських, обласних учнівських олімпіадах, конкурсах, турнірах, конкурсах-захистах, фестивалях, змаганнях на обласному святі «Таланти Поділля». Близько 4 тисяч учнів Вінниччини беруть участь у конкурсах, олімпіадах, турнірах обласного та Всеукраїнського рівнів кожного року. Робота з обдарованими дітьми також проводиться у межах реалізації Програми «Вінницька громада – дружня до дітей», упродовж 2020-го року для дітей та молоді у місті проведено низку творчих конкурсів, культурно-мистецьких заходів, інтелектуальних турнірів, спортивних змагань. Наприклад, для художньо обдарованих дітей і молоді у Вінницькій області проводяться творчі конкурси. Зокрема, до Міжнародного дня захисту дітей започатковано дитячий вокальний онлайн-конкурс «KidsVoice-2020» (додаток 12).

Серед напрямів діяльності *соціальних служб* визначено також роботу з обдарованою молоддю. У штаті таких служб працюють кваліфіковані фахівці,

соціальні правники, соціальні педагоги і психологи, які можуть ініціювати підготовку творчих проєктів, організацію форм роботи. Вони мають матеріальну й методичну базу для проведення тренінгів, семінарів для талановитої й активної молоді, залучення молоді до проведення яких сприятиме підвищенню у них мотивації, розвитку загальних і спеціальних здібностей, творчій самореалізації. Наприклад, Вінницький обласний ЦСССДМ проводить низку творчих конкурсів для талановитих дітей і підлітків: «Обласний фестиваль творчості і талантів «Повір у себе», обласний фотоконкурс «Світ дитячої мрії» [64].

Суб'єктами регіонального культурно-освітнього простору Вінниччини є фахівці центру дозвілля, історичного музею, *бібліотек* тощо. На думку вчених [29, с. 219], серед цілей роботи працівників бібліотеки з обдарованими і талановитими дітьми є сприяння розвитку, заохочення творчої діяльності дітей і підлітків для розширення і поглиблення їхніх інтересів. Більш того, робота в цьому напрямі вважається не просто необхідною, а обов'язковою. Серед обдарованих дітей-читачів бібліотеки є поети, художники, співаки, вишивальниці, математики, комп'ютерники, тому варто проводити різні види конкурсів і багатьма номінаціями. З метою реалізації можливостей талановитих і обдарованих дітей бібліотека може самостійно або під патронатом відділів / управлінь освіти і науки / соціальних служб спільно із закладами освіти організовувати різні літературні (прозові, поетичні) конкурси, конкурси читців, конкурси юних казкарів тощо. Працівники бібліотеки можуть допомагати обдарованим учням брати участь у конкурсах різних рівнів.

Аналіз діяльності бібліотек м.Вінниці (ЗК «ВМ ЦБС») показав, що їх на базі працює 50 гуртків і клубів за інтересами, які відвідують різні за віком користувачі [67]. Зокрема, досвід роботи з одарованими має Вінницька обласна бібліотека для юнацтва [66-68]. У межах її діяльності організовуються комплексні форми роботи з обдарованими дітьми: літературно-мистецька світлиця «Подільська криниця», Тиждень дитячої та юнацької книги тощо. Такі форми передбачають проведення виставок, вернісажів дитячих малюнків, виробів з природного матеріалу; конкурсів малюнків «Малюємо казку», свята книги, літературного марафону «В гості до улюблених героїв». Відбуваються

театралізовані дійства, коли проводяться «зустрічі» з літературними героями, які проводять ігри, конкурси, вікторини, інтерактивний театр. Важливими формами роботи з обдарованими молодшими школярами є Дні казок, місячники «Відкриємо улюблені книги».

Отже, в регіоні є низка установ, які організовують різні форми роботи активних дітей і молоді, що сприятиме розвитку в них загальних і спеціальних здібностей. Вони мають достатньо ресурсів для задоволення особливих освітніх, інтересів і запитів, розвитку творчих здібностей дітей з різними видами обдарованості, організації гурткової роботи, об'єднань за інтересами. Такі соціальні інституції стають суб'єктами регіонального соціального-виховного простору для задоволення особливих освітніх потреб обдарованих дітей і молоді.

2.3. «Школа Волонтерства» як організатор творчих проєктів для обдарованих дітей

У процесі створення регіонального соціально-виховного простору як чинника розвитку обдарованих дітей і молоді потрібно залучати в якості суб'єктів громадські організації. Громадська організація Вінниччини «Сотні друзів для дітей», що займається суспільно-соціальною діяльністю, організувала конкурс «Ми талановиті», який має на меті виявити, підтримати та допомогти розвинути таланти дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, дітей сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування [65] (додаток 13).

Активними учасниками створення сприятливих і культурно-розвивальних умов для обдарованих дітей можуть бути волонтерські організації. Види й напрями волонтерської допомоги передусім визначено в Законі України «Про волонтерську діяльність» [14]. Найбільш численною категорією волонтерів вважаються студенти різних спеціальностей і форм навчання. На думку Т.Лях, «студенти-волонтери різних спеціальностей організовують сучасний освітній, соціально-виховний процес, який включає елементи педагогічного волонтерства. Участь молоді у волонтерстві дає їм змогу зробити особистий

внесок у розв'язання соціальних проблем, випробувати свої можливості, беручи участь у проєктах і програмах соціальної спрямованості» [14].

У сучасних ЗВО України вже склався досвід залучення студентів, майбутніх фахівців соціономічного профілю до волонтерської діяльності. Зокрема, прикладом є створення соціального проєкту «Школи Волонтерства», який за результатами конкурсу ММС України увійшов у «Каталог кращих практик молодіжної роботи в Україні – 2017» (додаток 14). Протягом 2017-2020 років до соціального проєкту долучилося близько двохсот студентів різних спеціальностей. «Школа Волонтерства» [70] здійснює громадську, суспільно корисну й благодійну діяльність, спрямовану на допомогу різним категоріям дітей з особливими потребами, окремим напрямом є робота з одарованими дітьми як особистостями з особливими потребами. Учасники «Школи Волонтерства» [70] систематично проводять акції, організовують проєкти педагогічного спрямування, які передбачають проведення свят, організацію змістовного дозвілля, творчої діяльності дітей з особливостями психічного розвитку. Волонтери співпрацюють з громадськими організаціями благодійного й соціального спрямування, що дозволяє включити у подвижницьку діяльність широке коло осіб, меценатів, представників органів місцевої влади. Вони постійно шукають ресурси для того, щоб підготувати для дітей з особливими потребами подарунки, здійснювати перевезення на благодійні акції, концерти.

Для розвитку здібностей і креативності дітей було започатковано проєкт «Творчий ігроленд», серед напрямів якого є включення різних категорій учнів, зокрема, обдарованих, у творчо орієнтовану позакласну виховну роботу; організація творчо-розвивальної дозвілєвої діяльності. Виходячи з позиції вчених, «студенти-волонтери можуть виконувати діяльність у таких сферах, серед яких організація соціально-виховних заходів, проєктів тощо» [6, с. 43].

За висновками О.Кін, волонтерська діяльність закладів вищої освіти України здійснюється відповідно до типів і напрямів роботи проєктів міжнародної волонтерської діяльності MENT, серед яких викладацько-просвітницька та організаційно-виховна діяльність, організація роботи дитячих таборів [18, с. 207]. Т.Ткачук [43] серед напрямів волонтерської діяльності виділив «педагогічний – це проєкти педагогічної допомоги дітям девіантної

поведінки, дітям з особливостями фізичного, розумового, організація та проведення календарних свят для дітей-сиріт, організація раціонального дозвілля для вихованців дитячих домів, притулків, інтернатів». Відповідно до цього, визначено напрями реалізації проєкту «Творчий ігроленд»:

- Підбір кваліфікованих педагогів, коучів (тренерів), креативних студентів для проведення різних видів творчих занять з дітьми на волонтерських засадах.

- Розробка системи тренінгів, розваг, музичних і художніх занять, зустрічей із співаками і акторами, майстер-класів, творчих майстерень творчого спрямування та інших розвивально-розважальних форм роботи для дітей.

- Співпраця з громадськими організаціями регіону в організації змістовного дозвілля дітей.

- Включення дітей з особливими освітніми потребами в соціально-творче середовище, сприятливе для самореалізації [70].

Для цього волонтери залучають широке коло творчих особистостей, педагогів, студентів і волонтерів, які готові на добровільних засадах протягом декількох місяців працювати з дітьми, проводити майстер-класи, тренінги, творчі розвивальні заняття. У межах проєкту було проведено низку творчих форм роботи з дітьми в закладах освіти м. Вінниці, зокрема, КЗ «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів» №5, № 8 та ін. Аналіз проведеної в межах проєкту роботи показав, що бажання взяти участь в організації «Творчого ігроленду» виявили як студенти і викладачі, так творчі особистості регіону. Вони проводили заняття з пісочної терапії, музичні заняття, заняття з пісочної терапії, хореографії, вокалу і майстер-класи з професійної фото сесії. Такі студенти вмотивовані до роботи на добровільних засадах з дітьми з особливими освітніми потребами й обдарованими учнями (додаток 15).

Волонтерами був започаткований ще один творчо зорієнтований проєкт для різних категорій дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі й з обдарованими, «Подаруй радість творчості дітям» як один з напрямів тривалого проєкту «Творчий ігроленд». За змістом ці проєкти є *соціально-педагогічними*, оскільки орієнтовані на творче вдосконалення особистості, створення креативного комунікативного середовища, позитивних соціальних стосунків [38, с.35]. Основним видом діяльності студентів-волонтерів в межах проєктів є

допомога педагогам, членам команди психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в закладі освіти та фахівцям соціальних служб у створенні розвивального середовища для творчої самореалізації дітей з особливими освітніми потребами, серед яких є здібні і талановиті учні.

Такий вид проєкту зумовлений відповідно до трьох напрямів діяльності волонтерських організацій, з одного боку, та специфіки студентства як соціальної групи, їхньої діяльності. Тому в основу проєкту було обдаровано перший напрям «взаємодопомога» через організацію діяльності студентів, яка здійснюється, щоб допомогти іншим членам своєї ж соціальної групи або суспільства. У нашому випадку допомога спрямовується закладам освіти, соціальним службам, інклюзивно-ресурсним центрам в організації творчої діяльності дітей з особливими освітніми потребами.

Відповідно до розробленого плану (додаток 16), на етапі підготовки соціально-педагогічного проєкту «Подаруй дітям радість творчості» була створена командна з 5-и студентів-волонтерів, модератором якої була Я.Пилипенко, засновниця «Школи Волонтерства». Вона звернулася до студентів соціономічних спеціальностей з членджем, в якому повідомила умови участі в проєкті. Інформаційні матеріали були поширені в Інтернет (сторінка в Фейсбук «ВДПУ. Ковркінг креативних викладачів і студентів» [69], веб-сторінка «Школи Волонтерства» [68]).

Під час реалізації волонтерської програми студенти об'єднувалися в творчі групи, розподіляли обов'язки та працювали над його підготовкою. Вони займалися пошуковою діяльністю, вибирали ефективні технології творчого розвитку дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі й обдарованих. Студенти-волонтери спроектували й провели різні творчі розвивальні заняття, розробили наочні посібники, зокрема бізі-борд, розвивальну дошку для дітей з різними предметами.

Отже, члени «Школи Волонтерства» є суб'єктами створення регіонального соціально-виховного простору для розвитку здібностей і талантів дітей. Соціальний проєкт «Подаруй радість творчості дітям» був спрямований на створення творчо-розвивального середовища, виготовлення матеріалів і обладнань для творчої діяльності, проведення занять.

ВИСНОВКИ

У сучасному науково-теоретичному полі достатньо представлені універсальні моделі, які пояснюють явище обдарованості та її природу, обґрунтовують структуру такого феномену. Проте на рівні соціально-виховної практики та розгортання життєвого сценарію обдарованих дітей і підлітків вияви здібностей у кожному конкретному випадку індивідуальні й неповторні, реалізація їх потенціалів відбувається по своєрідній траєкторії, для якої характерне співвідношення успіхів і проблем.

Один із сучасних підходів до тлумачення феномену обдарованості як асинхронного розвитку дає підставу аргументувати, що обдарована особистість належить до категорії «Інших (нетипових дітей)», суттєво відрізняється в своєму розвитку, світосприйнятті, поведінці від ровесників, що зумовлює особливі потреби і створення умов для їх задоволення. Психологи виділяють декілька чинників, сприятливе поєднання яких є передумовою розгортання творчого потенціалу обдарованої особистості та досягнення нею успіху. Соціально-виховне середовище все частіше вважається потужним фактором особистісного становлення обдарованої дитини.

Як показали результати теоретичного аналізу та проведеного емпіричного дослідження, здібні й обдаровані діти мають особливі освітні потреби, а частина з них – соціально-психологічні проблеми різного характеру, або є неуспішними в навчанні. Це потребує визнання їх статусу як особистостей з особливими освітніми потребами та створення сприятливих умов в закладі освіти, які в сукупності утворюють соціально-виховний простір.

Розширення творчо-розвивального потенціалу простору для обдарованих дітей і молоді у регіональному контексті сприятиме активна взаємодія суб'єктів, участь у його створенні представників органів місцевого самоврядування, фахівців соціальних служб, культурно-дозвіллевих закладів, членів громадських організацій. До таких суб'єктів відносимо студентські волонтерські організації, члени яких реалізують соціально-педагогічний проєкт зі створення предметного творчо-розвивального середовища розвитку творчості й обдарованості дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алфімов В.М. Основні напрямки дослідження педагогічної підтримки обдарованих дітей в Україні і за кордоном. Соціальна і педагогічна підтримка обдарованих дітей в Україні та за кордоном. 2011. С. 4-7.
2. Бевз О.П. Обдарованість як асинхронний розвиток. Філософсько-методологічні аспекти визначення обдарованості : матеріали круглого столу, 26 жовт. 2011 р. К., 2011. С.98-104.
3. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей : монография. Самара, 2009. 416 с.
4. Богоявленская М.Е. Природа проблем одаренных. Материалы дискуссии Международной конференции «Рабочая концепция – в практике образования». Одаренный ребенок. 2004. №4. С. 74-97.
5. Бондаренко З.П., Лазаренко В.І. Підготовка студентів до професійної діяльності засобами волонтерської роботи. Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Педагогіка і психологія». №9/1. Вип. 15. 2009. С.157-165.
6. Вайнола Р. Х., Капська А. Й., Комарова Н. М. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку. К.: Академпрес, 1999. 285 с.
7. Валетов В.В., Лебедев Н.А., Карпович И.А. Образовательные потребности одаренных детей младшего школьного возраста г. Мозыря. URL: <http://omsiid.mspu.by/files/obraz-potr-odar-detei.pdf>.
8. Вержиховская А.Т., Литвинова Н.И., Ходочок А.В. Психологические условия подготовки школьников к творческой деятельности. Психология. Вип. 37. 1997. С.20-24.
9. Гордеева А. В. Реабилитационная педагогика: от теории к практике: монография. М., 2001. 321 с.
10. Демченко Е.П. Статус одаренного ребенка в проблемном поле инклюзивной педагогики. Инклюзивное образование как организационная основа педагогики многообразия : сб. науч. ст. по итогам Международного образовательного проекта «Подготовка и переподготовка педагогов и

руководителей образования в среде многообразия».- Мозырь : МГПУ им. И. П. Шамякина, 2016. С. 105-109.

11. Демченко И. И. Дети с особыми образовательными потребностями в инклюзивной начальной школе. Концепт. 2015. № 08 (август). Режим доступа:<http://e-koncept.ru/2015/15298.htm>.

12. Демченко О. П. До проблеми використання понять «обдарована дитина» і «дитяча обдарованість» у психолого-педагогічному дискурсі. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук.пр. Випуск 51. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2018. С.137-143.

13. Демченко О.П. Створення культурно-освітнього простору для розвитку соціальної обдарованості в регіональному контексті. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наукових праць. Випуск 45. Київ-Вінниця, 2016. С. 19-25.

14. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 № 3236-VIзі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.

15. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

16. Зубарева Т.Г. Компетентностно-ориентированное повышение квалификации специалистов по созданию инклюзивной образовательной среды: автореф. дисс. канд. пед. наук / Т.Г. Зубарева. – Курск, 2009. – 24 с.

17. Карпенко Н. А. Розуміння проявів дитячої обдарованості. Вісник Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника. Філософські та психологічні науки. Спеціальний випуск. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2008. С. 159–163.

18. Кін О.М. Розвиток волонтерської діяльності студентської молоді України наприкінці ХХ століття. Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія». Харків, 2015. Вип. № 50. С.201- 212.

19. Кириченко С. В. Організаційно-педагогічні засади роботи з обдарованими дітьми в системі освіти Австралії : дис... на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук ; спеціальність 13.00.01 загальна педагогіка та історія педагогіки. К., 2016. 244 с.

20. Колупаєва А. А., Савчук Л. О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: наук.-метод. посібн. Видання доповнене та перероблене. К. : Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. 274 с.

21. Кондратьева Е. А. Культурно-образовательное пространство сельской школы как среда личностного развития школьника : дис... канд. пед. наук : 13.00.01. ; Ростовский государственный пед. ун-т. Ростов н/Д., 2005. 186 с.

22. Концептуальні засади реформування середньої школи «Нова українська школа». URL: <https://base.kristti.com.ua/wp-content/uploads/2016/10/konczepczyia.pdf>. .

23. Концепція розвитку інклюзивної освіти : наказ МОН №12 від 01.10.2010. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/.

24. Крутій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу : монографія : у 2 ч. К. : Освіта, 2009. Ч. 1. 302 с.

25. Кузава І.Б. Роль інклюзивного середовища у формуванні особистості дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2012. Вип. 11. С. 315-318.

26. Кульчицька О.І. Обдарованість і форми її прояву на різних вікових етапах розвитку людини. Теорія і практика управління соціальними системами. Харків: НТУ «ХПІ», 2000. №1. С. 102-108.

27. Лях Т.П. Волонтерство як суспільний феномен. Проблеми педагогічних технологій: зб. наук. пр. Волинський державний університет імені Лесі Українки. Луцьк: Волинський академічний дім, 2004. Вип. 3-4. С. 139-144.

28. Матюшкин А.М. Загадки одаренности : проблемы практической диагностики. М. : Школа-Пресс, 1993. 100 с.

29. Мельник О., Масоха Л. Роль шкільної бібліотеки у розвитку творчої особистості учнів. Наукові записки. Серія «Педагогічні науки». 2019. Випук 123. С.217 – 221.

30. Обласна цільова програма роботи з обдарованою молоддю на 2018-2022 роки Вінницької обласної ради. URL: <https://vinrada.gov.ua/upload/files/7sklikannya/31PozaSes/598.pdf/>

31. Освітнє середовище як чинник становлення обдарованої особистості: монографія ; Р.О.Семенова, Л.О.Музика, Д.К.Корольов та ін..; за ред.. Р.О.Семенової. К. : Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 228 с.

32. Отрох Н. В. Феномен обдарованості в контексті інноваційних поглядів на інклюзивну освіту талановитої молоді: філософсько-педагогічний аспект. Нова парадигма. Випуск 122. С.40-48

33. Паненкова В.Ю. Психолого-педагогічні чинники адаптації обдарованих дітей до умов початкової школи: дис. канд. психол. наук: 19.00.07 / В.Ю. Паненкова. Острог, 2014. 241 с.

34. Педагогика и психология инклюзивного образования : учебное пособие ; Д.З. Ахметова, З.Г. Нигматов, Т.А. Челнокова, Г.В. Юсупова и др.; под ред. Д.З. Ахметовой. Казань: Изд-во «Познание» Института экономики, управления и права, 2013. 204 с.

35. Про організаційно-методичні засади забезпечення права на освіту дітям з особливими освітніми потребами : лист МОН України № 1/9-539 від 08.08.13 року. URL: <http://osvita.ua/legislation/other/36815/>.

36. Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти на 2020/2021 н. р. лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». URL: https://rada.info/upload/users_files/02141503/9bd6dbe55f4e062dae211ed8.

37. Рекомендація 1248 про освіту обдарованих дітей від 24 квіт. 2005 р. Парламентська Асамблея Ради Європи. Брюссель : Рада Європи, 1994.

38. Семез А.А. Соціально-педагогічне проектування: навчально-методичний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів

спеціальності 6.010106 Соціальна педагогіка. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2012. 132 с.

39. Сергеев С.Ф. Иммерсивность, присутствие и интерактивность в обучающих средах. Школьные технологии. 2006. № 6. С. 36-42.

40. Соціальна педагогіка : навчальний посібник. О.В.Безпалько, І.Д.Зверева, Т.Г.Веретенко ; за ред. О.В.Безпалько.– К. : Академвидав, 2013.– 312 с. 488 с.

41. Стародубцева Н. В. Обдарованість: діагностика і система роботи із здібними дітьми. Управління школою. 2007. № 12. С. 28-41.

42. Терлецька Л.Г. Вікова психологія і психодіагностика: підручник. К. : Видавничий Дім «Слово», 2013. 608 с.

43. Ткачук Т. Ціннісно-гуманістичний потенціал волонтерства. URL: з http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/2_2011/13.pdf

44. Уфимцева С.В. Організація творчої діяльності дітей у навчально-виховному процесі. Імідж сучасного педагога : науково-практичний освітньо-популярний журнал. К., 2005. № 9-10 (58-59).С. 56-58.

45. Фокина Е. А. Формирование межличностных отношений одаренных детей со сверстниками в гетерохронных коллективах массовой начальной школы: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Мос. город. пед. ун-т. Москва, 2003. 18 с.

46. Хитрюк В.В. Яковлева И. Я. Готовность педагогов к работе в условиях инклюзивного образования Вестник Чувашского государственного пед. университетаим.. 2013. № 3 (79). С. 189 – 194.

47. Цимбалару А.Д. Компонентно-структурний аналіз поняття «освітній простір» URL: http://www.rusnauka.com/20_PRNiT_2007/Pedagogica/23997.doc.htm.

48. Чайковський М.Є. Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з молоддю з особливими потребами в умовах інклюзивного освітнього простору : дис. на здобуття наук. ступ. док. пед. наук : 13.00.05 соціальна педагогіка «ЛНУ імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2016. 570 с.

49. Чернишов Д.О. Виховний простір: регіональний вимір. Наукова скарбниця освіти Донеччини. 2010. № 2 (7). С.74-77
50. Щиголева Н.В. Структура культурно-образовательного пространства URL: <http://www.eduhmao.ru/info/1/3689>>.
51. Янковчук М. Розвиток обдарованості : практичний досвід. Обдарована дитина. 2008. № 2. С. 47-53.
52. Яншина Т. Психологічні особливості підлітків з різними типами обдарованості. Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика. 2012. № 3, спецвип. С.36-45.
53. Ясвин В.А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию. М. : Смысл, 2001. 365 с.
54. U.S. Department of Education. No Child Left Behind Act of 2001. Title IX. Part A. Section 9101(22). 2001.
55. Columbus Group. Unpublished transcript of the meeting of the Columbus Group. Columbus, OH, 1991. Retrieved May 18. 2008. URL: <http://www.nagc.org/index.aspx?id=574>.
56. Commonwealth Schools Commission. National Seminar on the Education of Gifted and Talented Children : Melbourne, 8-10 November, 1981. Canberra, 1981. 317 p.
57. International Standard Classification of Education ISCED. 2011. 88 p. URL: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>.
58. Lassig C. Teachers' attitude towards the gifted : The importance of professional development and culture . The Australian Journal of Gifted education. 2010. Vol. 18. № 2. P. 32-42.
59. Organisation for Economic Co-operation and Development: Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD). URL: <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>

60. Reis S. M. Turning points in gifted education and talent development. The Routledge international companion to gifted education / eds. T. Balchin, B. Hymer, D. J. Mathews. London : Routledge, Taylor and Francis Group, 2008. P. 317-324.

61. Silverman L. K. The moral sensitivity of gifted children and the evolution of society. Roeper Review. 2003. November 17 (2). P. 110-116.

62. Tannenbaum A. J. Gifted children: Psychological and educational perspectives. New York : Macmillan, 1983. 245 p.

63. <https://www.facebook.com/pylypenko.yaroslavka/posts> - висвітлення соціального проекту «Подаруй радість творчості дітям» у соціальній мережі Фейсбук.

64. <http://www.vin-ocsssdm.com.ua> - сайт Вінницького обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

65. <https://www.mytalanovyti.com> - сайт ГО «Сотні друзів для дітей».

66. https://vinobu.vn.ua/?page_id=228 – сайт Вінницької обласної бібліотека для юнацтва.

67. <http://www.vinbiblio.com.ua/>- сайт Вінницької міської централізованої бібліотечної системи.

68. <http://frankolibrary.org/> - сайт Вінницької обласної дитячої бібліотеки імені І.Франка.

69. <https://sch8.edu.vn.ua/kadrovy%20sklad.html> - сайт Комунального закладу «Загальноосвітня школа I-III ступенів №8 Вінницької міської ради»

70. <https://www.facebook.com/shkolavolonterstva/> – сторінка соціального проекту «Школа Волонтерства» в Фесбук.

71. <https://www.facebook.com/groups/1703108269980920> - сторінка в Фейсбук «ВДПУ. Ковркінг креативних викладачів і студентів»

ДОДАТКИ

Додаток 1

Таблиця 1

Критерії, закладені в основу різних видів обдарованості

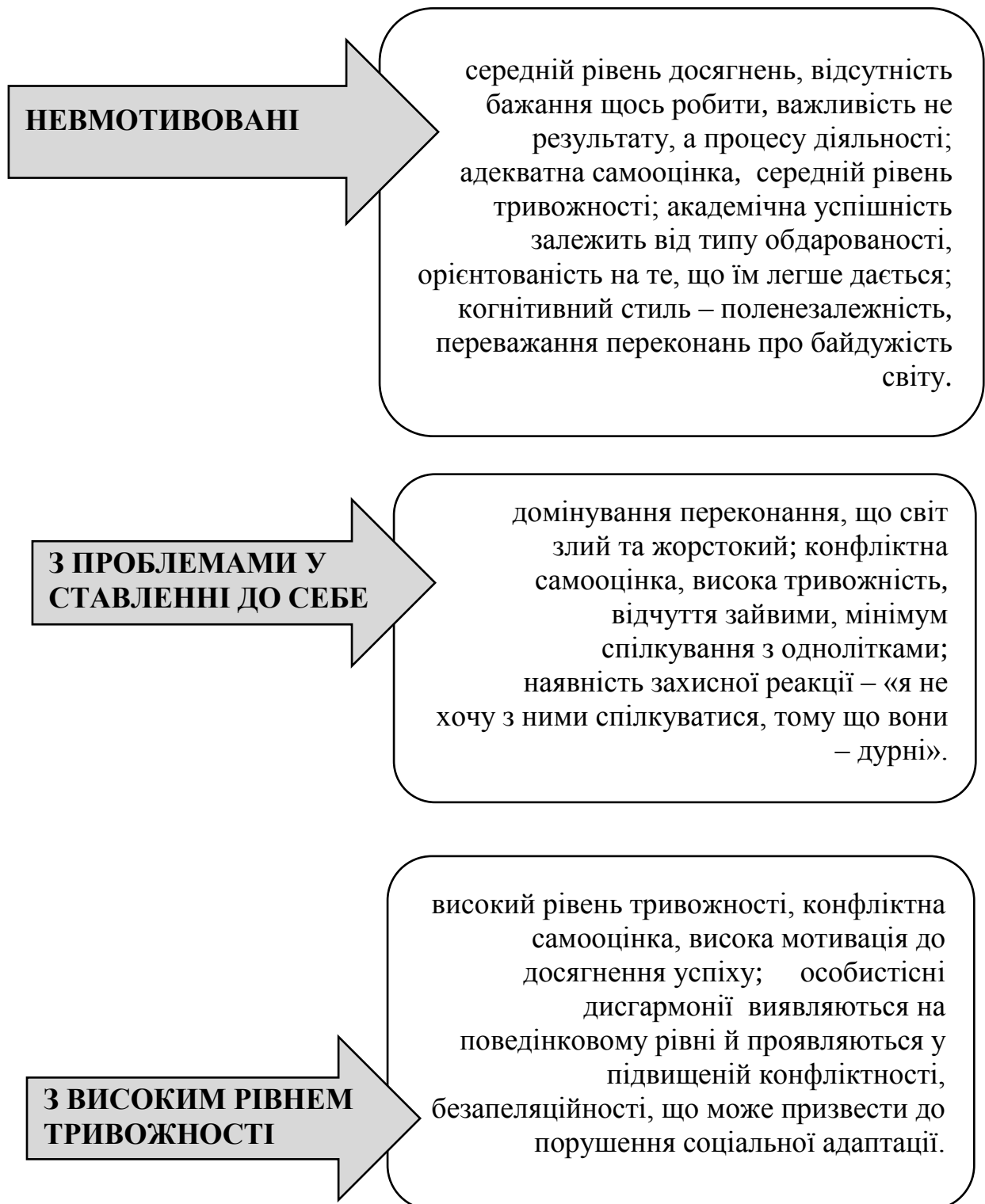
Критерій	Види обдарованості
Вид діяльності і відповідні сфери психіки	1) обдарованість в ремеслах, спортивна, організаційна (практична діяльність); 2) інтелектуальна (пізнавальна діяльність); 3) хореографічна, сценічна, літературно-поетична, художня, музична (художньо-естетична діяльність); 4) лідерська, аттрактивна (комунікативна діяльність); 5) обдарованість в створенні нових духовних цінностей та в служінні іншим (духовно-ціннісна діяльність)
Форма прояву	1) явна обдарованість, 2) прихована обдарованість
Ступінь сформованості обдарованості	1) актуальна, 2) потенційна
Широта прояву в різних видах діяльності	1) загальна, 2) спеціальна
Особливості вікового розвитку	1) рання обдарованість, 2) пізня обдарованість

Додаток 2

Рис.2.1. Особистісні дисгармонії обдарованих підлітків (за Т. Яншиною)

Рис.2.2. Групи дисгармонійних підлітків (за Т. Яншиною)

Додаток 3

3.1. Особливості й проблеми обдарованих дітей, зумовлені дисгармонійністю розвитку

Науковець	Назва праці	Особливості та проблеми розвитку обдарованих дітей
М.Богоявленська	Природа проблем одаренных. Одаренный ребенок. 2004. №4. С. 74-97.	– займаються лише цікавою і легкою діяльністю; – здатні засвоювати навчальний матеріал у певній галузі знань; – відрізняються руховою розгальмованістю, нездатністю до тривалої концентрації уваги, труднощами в сфері спілкування, конфліктністю; – важко засвоюють соціальні норми, переінтерпретуючи їх; – мають серйозні порушення у них в поведінці та спілкуванні дорослими.
А.Сиротюк	Научно-методическое сопровождение интеллектуальной одаренности : учебное пособие. М. : Директ-Медиа, 2014. 135 с.	– особлива система цінностей; – лабільність самооцінки: від занадто завищеної до занадто заниженої; – підвищений перфекціонізм, який приводить до стресів і хворобливого переживання власних поразок; – нерівномірність емоційного розвитку (емоційна чутливість, підвищена реактивність, імпульсивність, відчай тощо); – недостатній розвиток вольової сери (самоконтролю, саморегуляції).
Є. Щєбланова	Трудности в учении одарённых детей. Одарённый ребёнок. 2005. №3. С. 8-50.	–нерівномірність інтелектуального і психомоторного, інтелектуального і афективного розвитку; –дислексія (порушення здатності до оволодіння читанням); –дисбаланс між розвитком мовного, наочно-образного і наочно-дієвого мислення; –недостатній розвиток системи регуляції уваги, гіперактивність та імпульсивність; –переважання певного стилю мислення і пізнавальної діяльності.

3.2. Особливості й проблеми розвитку обдарованих дітей

(за А.Капською)

➤ *Неординарність, гнучкість і швидкість мислення*, прекрасно розвинуте мовлення, здібності організатора, високу чутливість, схильність до критичного ставлення до себе й оточуючих – це далеко не повний перелік якостей цих дітей. З одного боку, ці якості допомагають їм досягати високих результатів у сфері їх обдарованості, з іншого – є джерелом конфліктів.

➤ *Агресивність*. Часто таку дитину просто не розуміють ні однолітки, ні педагоги, а іноді й батьки. Це веде до складних переживань дитини, вона або закривається в собі, намагаючись збагнути, чому її не розуміють, або, не бажаючи миритися з роллю вигнанця, вдається до різноманітних хитрощів, намагаючись отримати соціальну підтримку. Якщо ж така тактика не приносить бажаних результатів, дитина у відповідь на завданий їй біль прагне відповісти кривдникам так само. У цьому випадку вона може використати всі види агресивних реакцій: непрямую, вербальну, фізичну.

➤ *Неприязнь до школи*. Таке ставлення часто з'являється тому, що навчальна програма є нудною та нецікавою для них. Порушення в поведінці дітей можуть з'явитися тому, що навчальний план не відповідає їх здібностям.

➤ *Ігрові інтереси*. Цим дітям подобаються складні ігри й нецікаві ті, якими захоплюються їх однолітки, що мають середні здібності. Унаслідок цього дитина опиняється в ізоляції, замикається в собі.

➤ *Конформізм*. Діти з ознаками обдарованості, відхиляючи стандартні вимоги, не схильні до конформізму, особливо якщо ці стандарти йдуть у супереч з їхнім або здаються безглуздими.

➤ *Занурення у філософські проблеми*. Для таких дітей характерним є замислюватися над такими явищами, як смерть, потойбічне життя, релігійні вірування й філософські проблеми значно більше, ніж іншим дітям.

➤ *Невідповідність між фізичним, інтелектуальним і соціальним розвитком*. Такі діти часто надають перевагу спілкуванню з дітьми старшого

віку. Через це їм часом важко стати лідерами, оскільки вони поступаються старшим у фізичному розвитку.

- *Потяг до досконалості.* Для цих дітей характерна внутрішня потреба досконалості. Вони не заспокоюються, не досягнувши вищого рівня.

- *Відчуття незадоволеності.* Таке ставлення до самих себе пов'язано з характерним для дітей з ознаками обдарованості прагненням досягти досконалості в усьому, стати кращими, ніж вони є. Вони дуже критично ставляться до власних досягнень, часто незадоволені ними, звідси – відчуття власної неадекватності й низька самооцінка.

- *Нереалістичні цілі.* Ці діти часто ставлять перед собою завищені цілі. Не маючи можливості досягти їх, вони починають переживати. З іншого боку, прагнення до досконалості й є тією рушійною силою, яка веде до високих результатів.

- *Підвищена чутливість.* Оскільки діти з ознаками обдарованості більш сприятливі до сенсорних стимулів і краще розуміють відношення й зв'язки, вони схильні до критичного ставлення не лише до себе, але й до оточуючих. Така дитина часто сприймає слова або невербальні сигнали як вияв неприйняття себе оточуючими. У результаті таку дитину вважають гіперактивною, оскільки вона постійно реагує на різного роду подразники й стимули.

- *Потреба в увазі дорослих.* Через природну допитливість і прагнення до зростання такі діти часто монополізують увагу вчителя, батьків та інших дорослих. Це викликає непорозуміння в стосунках з іншими дітьми, яких дратує постійна потреба такої уваги.

- *Нетерпимість.* Діти з ознаками обдарованості часто з недостатньою толерантністю ставляться до тих дітей, які нижчі від них за інтелектуальним розвитком. Вони можуть відштовхувати оточуючих зауваженнями, що виражають презирливість або нетерплячість

Додаток 4

Категорії дітей з особливими освітніми потребами

Додаток 6

5.1. Особливі освітні потреби обдарованих дітей

ОСОБЛИВІ ОСВІТНІ ПОТРЕБИ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ

потреби в умовах, необхідні для оптимальної реалізації актуальних і потенційних можливостей (когнітивних, енергетичних і емоційно-вольових, включаючи мотиваційні) ((*І.Демченко*))

І.Демченко

створення розвивального, креативного освітнього середовища; адаптація і модифікація курікулуму навчального процесу до інтересів, можливостей і потреб цієї категорії дітей; розробка інноваційних особистісно орієнтованих методів навчання.

О.Демченко

особлива організація освітнього простору як предметно-подієвого континууму та психолого-педагогічного конструкту.

Г.Кім

розробка стратегій збагаченого, проблемного, прискореного та інших видів навчання); адаптація чи модифікація змісту навчальних програм адаптований чи модифікований до можливостей, пов'язаних з випереджаючим розвитком; організація пошуково-дослідницької діяльності.

В.Валєтов

Н.Лєбєдєв

І. Карнович

створенні спеціальних умов для здобуття якісної освіти, відчуття самоповаги, схвалення та визнання, соціального спілкування; забезпечення індивідуального підходу; допомога в налагодженні контактів і взаєморозуміння з педагогами, однокласниками, батьками та вирішенні конфліктів; уважному ставленні до проблем психічного і фізичного здоров'я; діагностиці можливостей і здібностей.

Додаток 5

Напрями підтримки вчителем самостійного обдарованих навчання учнів в Австралії з метою задоволення особливих освітніх потреб

(за результатами досліджень С.Кириченко [19])

- бесіди з учнем для визначення його інтересів та уподобань (тема може виникнути спонтанно у класі, або це може бути особистий інтерес дитини);
- обговорення найкращих методів навчання з урахуванням пріоритетного його стилю (пошук інформації, експериментальний пошук, аналіз відомих фактів або новаторське дослідження);
- допомога учневі у пошуку джерел інформації, у підготовці графічного представлення матеріалів, у формулюванні питань і цілей;
- викладання необхідних дослідницьких навичок;
- виділення часу для проведення досліджень;
- надання можливості докладного обговорення;
- заохочення учня ділитися результатами виконаних завдань з однокласниками та учнями інших класів. Це виховує його цілеспрямованість, зменшує ізоляцію і є потужним стимулом для інших

Додаток 6

Соціально обдаровані учні школи, члени учнівського самоврядування

Суботін Сергій, учень 7-Б класу

Моє життєве кредо:
"Ніхто не знає
відповіді на всі
питання, варто
вислухати думку
інших!"

Стеж за мною

ПРЕЗИДЕНТ
Субботін Сергій
Олександрович
7-Б клас

Чому саме мене мають обрати президентом?

Тому що я вже 12 років живу життям школи. Не дивуйтесь, жодної помилки тут немає. 12 років тому дворічним малюком я вперше переступив поріг восьмої школи і вона стала для мене другою домівкою. А якщо серйозно, то я відповідальний, активний, небайдужий, маю велике бажання змінити школу на краще та готовий взятися до роботи, захищаючи інтереси учнів і поважаючи вимоги вчителів.

Фронт робіт на наступні 2 роки:

- 1 Залучення спонсорів для фінансування та підтримки ініціатив шкільної громади
- 2 Зміни в шкільному меню (за рецептами Жени Клопотенка)
- 3 Автомат з кавою та чаєм
- 4 Двічі на місяць сеанси шкільного кінотеатру
- 5 Благодійне шкільне лото

- 6 Облаштування твістер-зони (в холі на першому поверсі) для веселих і активних перерв
- 7 Встановлення контактів із школами інших країн для пізнавального спілкування та обміну досвідом
- 8 Організація постійно діючого клубу інтелектуальних ігор.
- 9 Проведення щорічної весняної спортивної олімпіади
- 10 Проведення тематичних квестів до свят протягом року

Фурман Вероніка, 8-А клас

ХТО Я ВЗАГАЛІ ТАКА?

Я, Фурман Вероніка Олексіївна, народилася 23 вересня 2005 року у місті Києві. У 2009 році моя сім'я переїхала до Вінниці, де почалося моє творче життя. З 2011-2014 рр. я займалася художньою гімнастикою у секції «Дивосвіт», поєднуючи час з модельним агентством «Princess», де було декілька фотосесій. Залишивши цю справу з 2015-2016 рр., я спробувала себе в естрадних танцях гуртку моєї тодішньої школи № 11. Згодом мені запропонували вступити до хору, на що я погодилася. Було декілька виступів по інших школах міста Вінниці. У 2018 році я перейшла у свою нову рідну домівку «Загальноосвітню школу № 8», де навчаюся у 8-А класі. У цьому році мені усміхнулася удача та я знайшла себе у спорті. Вже 3 роки поспіль як я займаюся волейболом, що є моїм улюбленим видом спорту, на який я витрачаю з задоволенням свій час.

1. Пропоную запровадити так посади як: **«Шкільний фотограф»** та **«Шкільний репортер»** з метою зацікавлення учнів до проєктів та заходів, як будуть проводитись в найближчому часі. Також це зацікавить тих хто бажає пов'язати своє майбутнє з сферою «Кіно» та «Телебачення». Переобирати фотографа чи репортера школи, буде потрібно тоді коли учень, який прийшов на цю посаду не буде справлятися з своїми обов'язками систематично не прислухається до бажань та пропозицій учнів.

2. **Літературні вечори**, з ідеєю покращити свої знання. Яскраве інсценування, читання відомих творів, перегляд кінофрагментів, слайдів, проведення вікторин на сучасному рівні та обладнанні. Звичайно, в проєктах та заходах беруть участь тільки активні учні школи, тому додавши декілька цікавих заходів, як для вчителів, організаторів так для глядачів.

Примітка. (матеріали додатку 6 взято із сайту КЗ «ЗОШ I-III ступенів №8 ВМР» <https://sch8.edu.vn.ua/Samovr.html>)

Додаток 7

Малюнки обдарованих учнів за методикою «Неіснуюча тварина»

Малюнок 1

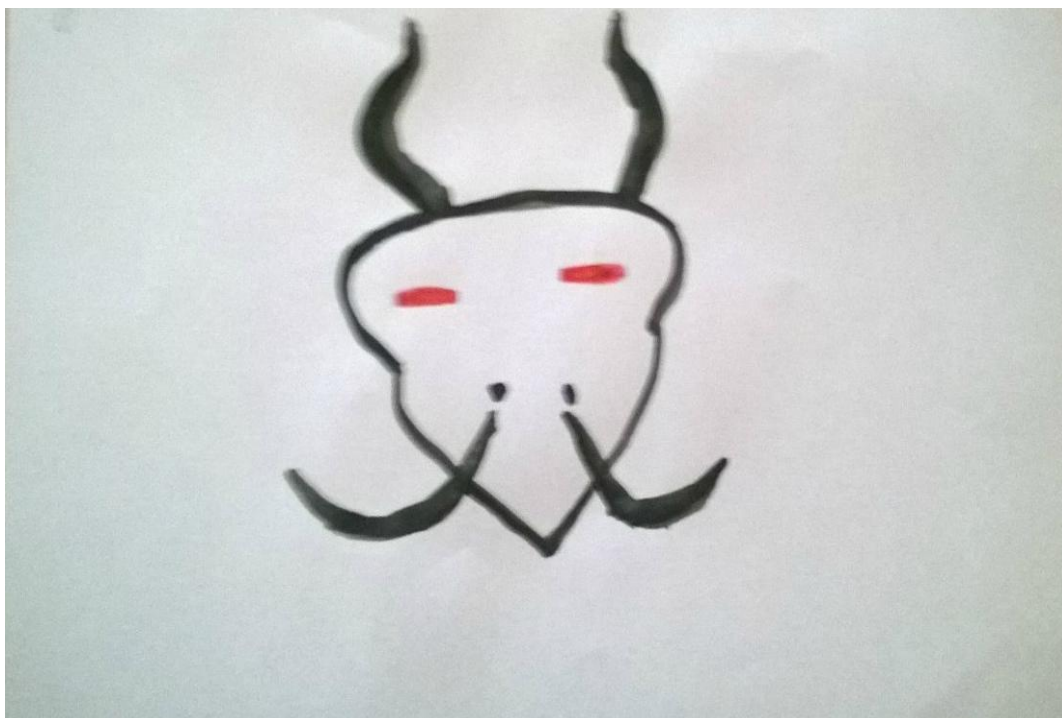

Рис.7.1.. Малюнок інтелектуально обдарованого учня 8 класу

Малюнок 2

Рис. 7.2. Малюнок музично обдарованої учениці 7 класу

Додаток 8

8. 1. Карта самооцінки задоволеності обдарованих учнів шкільним життям

Інструкція: уважно прочитай питання і дай відповіді, вибравши одне із запропонованих тверджень: «так», «скоріше так, чим ні», «скоріше ні, чим так», «ні».

№ п/п	Запитання	Відповіді			
		«так»	«скоріше так, чим ні»	«скоріше ні, чим так»	«ні»
1.	Ти з радістю йдеш до школи кожного дня?				
2.	Чи хочеш ти, щоб швидше закінчилися вихідні, канікули й піти до школи?				
3.	Чи цікаво тобі на уроках?				
4.	Чи подобається тобі, коли вчителі використовують на уроках активні методи навчання, дискусії, проводять досліді?				
5.	Чи виникають у тебе позитивні емоції, коли з якихось причин учитель не прийшов (запізнюється) на урок?				
6.	Якщо скажуть, що відмінять усі роки, чи ти зрадієш?				
7.	Чи позитивно оцінює вчитель ваші оригінальні відповіді й роботи?				
8.	Чи подобаються тобі ті виховні заходи, які проводяться в класі?				
9.	Чи йдеш ти з інтересом і позитивними емоціями на загальношкільні заходи?				
10.	Чи виявляєш ти активність у підготовці й проведенні різних заходів у класі й школі?				
11.	Чи відчуваєш ти підтримку класу, коли в тебе виникають труднощі в навчанні чи особисті проблеми?				
12.	Чи радіють твоїм успіхам однокласники й учителі?				

13.	Чи хотів би ти брати участь в учнівському самоврядуванні?				
14.	Хітів би ти бути старостою в класі, очолювати органи шкільного самоврядування?				
15.	Чи хотів би ти, щоб у школі можна було займатися цікавими справами протягом дня?				
16.	Чи мріяв ти, щоб шкільне життя не обмежувалася лише уроками?				
17.	Чи відповідає класний керівник вашим уявленням про наставника?				
18.	Чи сходяться твої погляди на навчання й шкільне життя з поглядами однокласників?				
19.	Чи виникають у тебе конфліктні ситуації з учителями через не цікаві уроки?				
20.	Чи бувають учителі несправедливими по відношенню до тебе?				
21.	Чи бували випадки твого приниження з боку однокласників?				
22.	Якщо виникають конфліктні ситуації з учителями, то вони мають конструктивний чи деструктивний характер?				
23.	Чи мали вчителі суттєвий вплив на формування твоєї особистості?				
24.	Чи підтримує вчитель твої творчі ідеї і оригінальні починання?				
25.	Чи справедливо тебе оцінює класний керівник і колектив однолітків?				

8.2. Анкета на вивчення творчих потреб школярів

1. Як ви ставитесь до прекрасного у повсякденному житті (байдуже чи зацікавлено)?
2. Вас цікавлять питання краси природи і побуту?
3. Які види мистецтва вас найбільше цікавлять?
4. Ви любите читати або слухати казки, художні оповідання?
5. Як часто у вас виникає бажання читати книжки?
6. Які книжки ви любите читати?
7. Ви любите слухати музику?
8. Як часто ви слухаєте музику?
9. Якою музикою ви найбільше захоплюєтесь?
10. Як часто ви відвідуєте театр?
11. У вас є бажання відвідувати театр?
12. Що цікавого у театральних виставах ви знаходите для себе?
13. Ви любите дивитися художні кінофільми?
14. Які кінофільми вам найбільше подобаються?
15. Ви любите малювати?
16. Як часто ви відвідуєте художні виставки?
17. Які твори образотворчого мистецтва вас цікавлять?

Додаток 9

Карта самооцінки активності обдарованих учнів у різних сферах діяльності

Інструкція: вибери один або декілька видів діяльності, які організовуються в твоїй школі, та в яких ти проявляєш найбільшу активність.

Сфери діяльності	Беру участь	
	Систематично	Епізодично
Навчальна діяльність		
Науково-пошукова		
Художня і творча діяльність		
Спортивно-оздоровча		
Спілкування		
Трудова		
Зображувальна		
Практично-предметна		
Участь в органах учнівського самоврядування		
Волонтерська		

Результати активності обдарованих учнів у різних видах діяльності

Сфери діяльності	Участь обдарованих учнів	
	Активність	Рангове місце
Навчальна діяльність	37	1
Художня і творча діяльність	29	2
Спортивно-оздоровча	22	3
Спілкування	21	4
Трудова	13	5
Зображувальна	9	6
Практично-предметна	8	7
Науково-пошукова	5	8
Участь в учнівському самоврядуванні	2	9
Волонтерська	5	10

Примітка. Оскільки частина обдарованих учнів бере участь у декілька видів діяльності, то сумарна цифра (151), подана в графі «активність», є більшою від кількості учасників експерименту (68). Як показують дані таблиці, активність дітей у позанавчальній і позашкільній діяльності відповідного спрямування є достатньо високою.

Додаток 10

Анкета для педагогічних працівників (практичних психологів, соціальних педагогів, учителів) на виявлення ставлення до проблем обдарованих дітей

Інструкція: уважно прочитайте запитання та дайте відповідь.

1. *Виберіть категорію дітей, в яких, на Вашу думку, найчастіше виникають проблеми в навчанні?*
 - а) діти з особливостями психофізичного розвитку;
 - б) діти, які потрапили в складні життєві ситуації;
 - в) обдаровані.
2. *Де краще навчатися обдарованим учням?*
 - а) у звичайній школі;
 - б) у звичайній школі, в якій створюються додаткові сприятливі умови для розвитку їхніх здібностей.
 - в) у спеціалізованому (елітному) навчально-виховному закладі;
3. *З чим найбільш для Вас асоціюється обдарованість:*
 - а) відмінним одягненнями в навчанні;
 - б) успішністю в різних видах діяльності;
 - в) проблемами й нереалізованістю.
4. *Які труднощі можуть виникати в обдарованих учнів?*
 - а) навчанні;
 - б) спілкуванні;
 - в) емоційній сфері.
5. *Чи забезпечує сучасна школа розвиток обдарованих дітей?*
 - а) так, як і будь-якої дитини;
 - б) так, якщо їх навчає творчий учитель;
 - в) ні, оскільки навчальні програми зорієнтовані на «середнього» учня.
6. *Чи потребують обдаровані учні додаткових умов в закладі освіти для розвитку своїх здібностей?*
 - а) ні, школа повинна враховувати індивідуальність кожної дитини;

- б) ні, особливого підходу передусім потребують діти із особливостями психофізичному розвитку;
- в) так, оскільки в умовах традиційного навчання вони не можуть реалізувати свій потенціал.
7. *Чи потрібно надавати обдарованим учням професійну психологічну чи соціально-педагогічну допомогу?*
- а) ні, оскільки вони й так мають переваги над іншими дітьми завдяки високим здібностям і талантам;
- б) так, як і будь-якому учневі у межах індивідуального підходу;
- в) так, оскільки вони є однією з категорій дітей з особливими освітніми потребами.
8. *Хто з педагогічних працівників закладу освіти повинен організовувати й координувати роботу з обдарованими дітьми?*
- а) практичний психолог і соціальний педагог ;
- б) учителі-предметники;
- в) весь педагогічний колектив.
9. *Чи були у вашій педагогічній практиці обдаровані школярі, в яких виникали проблеми?*
- а) ні, всі обдаровані учні були успішні;
- б) я ніколи не звертав увагу на проблеми й труднощі обдарованих дітей;
- в) так, часто.
10. *Чи зверталися до Вас обдаровані учні за психологічною чи соціально-педагогічною допомогою?*
- а) ні;
- б) так, але я не вважаю їхні проблеми важливими порівняно з труднощами інших категорій дітей;
- в) так, я надав їм професійну допомогу.

Додаток 11

Наукові підходи щодо компонентної характеристики

виховного середовища / простору

– *психодидактичний* (зміст, форми і методи діяльності); соціальний (відносини, що виникають між суб'єктами); просторово-предметний (можливості для організації діяльності та розвитку учнів, що забезпечуються предметним середовищем) компоненти; суб'єкти середовища (В.Слободчиков);

– *внутрішня спрямованість* школи або специфіка внутрішньошкільних цілей, цінностей і завдань; обрані освітні технології та їх психологічна організація; кошти, якими школа вирішує свої завдання в загальнокультурному контексті; психологічний клімат; диференційованість уявлень вчителів про своїх учнів; соціально-психологічна структура колективу; психологічна організація передачі знань; психологічні характеристики учнів і вчителів (Н.Поліванова, І.Єрмакова);

– *сукупність освітніх технологій*; позакласна робота; управління навчально-виховним процесом; взаємодія із зовнішніми освітніми та соціальними інститутами (І.Вачков);

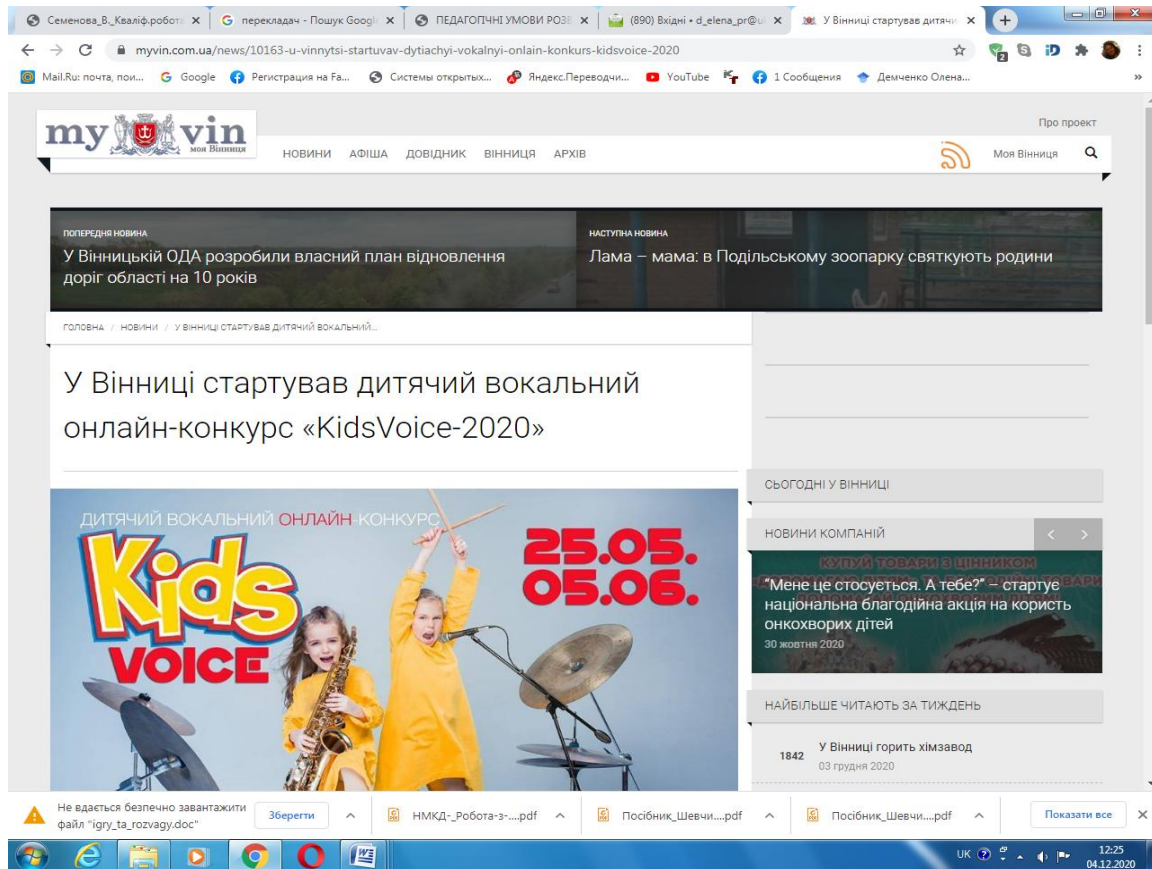
– *суб'єкти освітнього процесу*, соціальний, просторово-предметний, технологічний компоненти (В.Ясвін);

– *предметний світ*, образно-знакові системи, соціальний простір, природна реальність (В.Мухіна);

– просторово-семантичний: предметна організація життєвого простору школярів (дизайн інтер'єру школи, класних кімнат, символи школи, настінна інформація тощо); змістовно-методичний: концепції навчання, виховання, навчальні програми, плани, підручники, посібники, методичні рекомендації та ін.; комунікативно-організаційний: стиль спілкування, просторова і соціальна щільність середовища, організаційні форми і методи навчально-виховного процесу (урок, дидактична гра, екскурсія, учнівські дослідницькі співтовариства, органи шкільного самоврядування та ін.) (В.Мелешко).

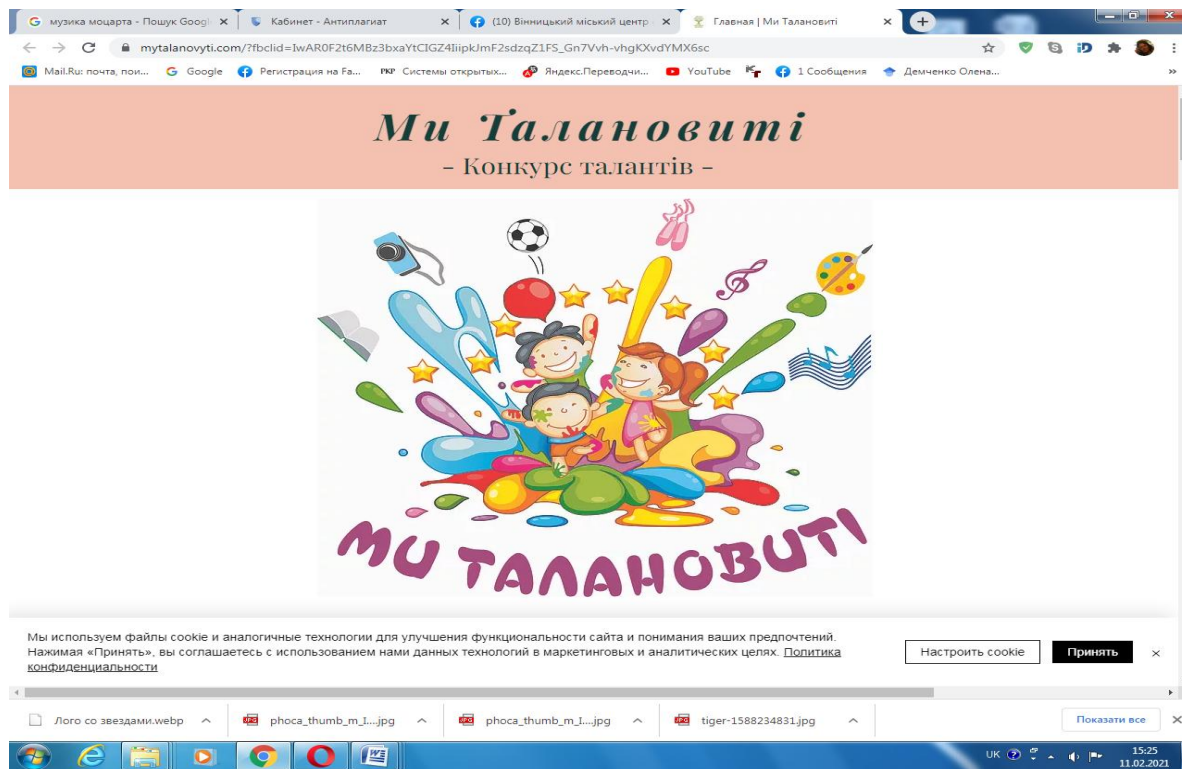
Додаток 12

Скрін висвітлення дитячого вокального онлайн-конкурс «KidsVoice-2020» (Вінницька область)

Додаток 13

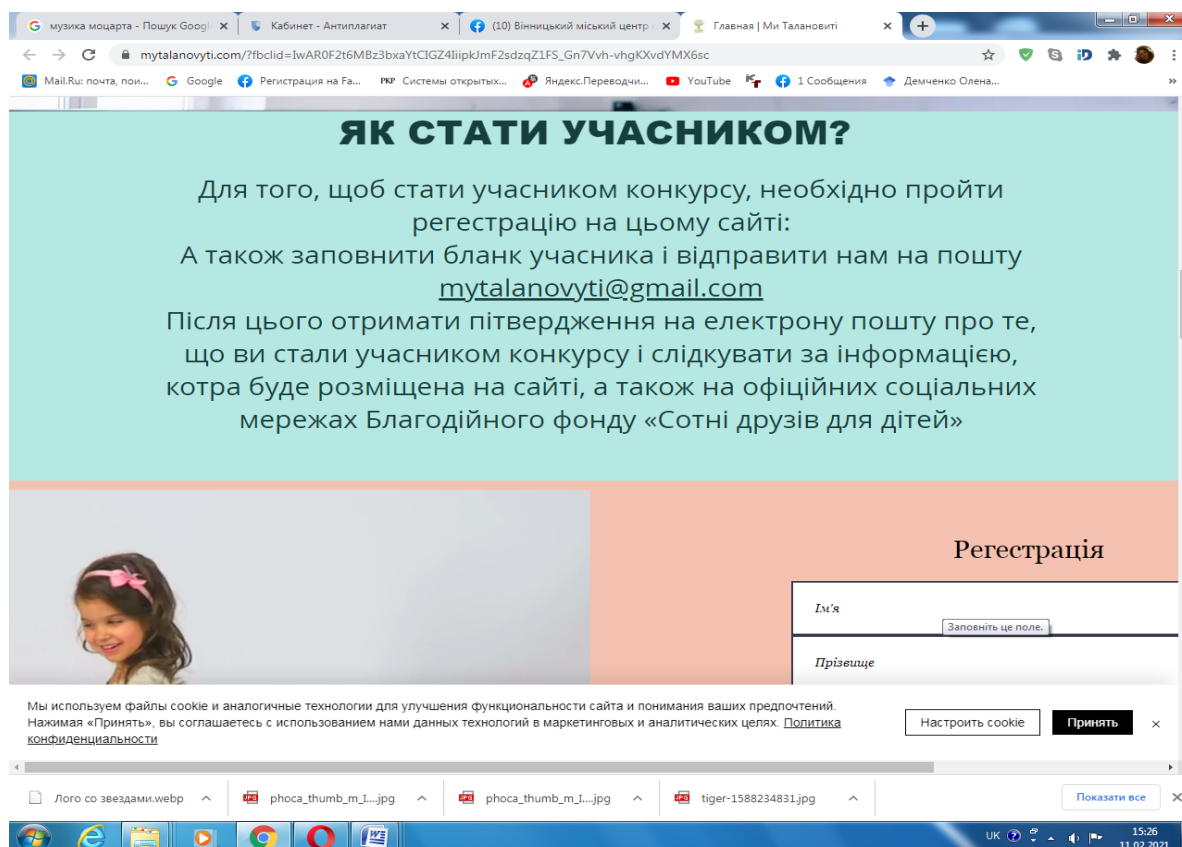
Скріни оголошення про конкурс «МИ ТАЛАНОВИТИ» для дітей, які потрапили в складні життєві ситуації (ГО суспільно-соціального спрямування «Сотні друзів для дітей»)

Ми Талановиті
- Конкурс талантів -

Мы используем файлы cookie и аналогичные технологии для улучшения функциональности сайта и понимания ваших предпочтений. Нажимая «Принять», вы соглашаетесь с использованием нами данных технологий в маркетинговых и аналитических целях. [Политика конфиденциальности](#)

Настроить cookie Принять

ЯК СТАТИ УЧАСНИКОМ?

Для того, щоб стати учасником конкурсу, необхідно пройти реєстрацію на цьому сайті:
А також заповнити бланк учасника і відправити нам на пошту mytalanovity@gmail.com
Після цього отримати підтвердження на електронну пошту про те, що ви стали учасником конкурсу і слідувати за інформацією, котра буде розміщена на сайті, а також на офіційних соціальних мережах Благодійного фонду «Сотні друзів для дітей»

Регистрація

Ім'я

Прізвище

Мы используем файлы cookie и аналогичные технологии для улучшения функциональности сайта и понимания ваших предпочтений. Нажимая «Принять», вы соглашаетесь с использованием нами данных технологий в маркетинговых и аналитических целях. [Политика конфиденциальности](#)

Настроить cookie Принять

Додаток 14

Соціальний проект «Школа волонтерства» у «Каталозі кращих практик молодіжної роботи в Україні – 2017»

**«ШКОЛА ВОЛОНТЕРСТВА»,
ЯКА ДІЄ НА БАЗІ ПЕДАГОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ. УЧАСНИКАМИ Є ЯК СТУДЕНТИ,
ТАК І ВИКЛАДАЧІ**
(ГО «ТВОРЧЕ ПОКОЛІННЯ», ВДПУ ІМ.М.КОЦЮБИНСЬКОГО)

М. Вінниця **Діана Подольчук**, голова ГО «Творче Покоління», викладач педагогічного університету, Shahinadi@gmail.com

Вересень 2016 – травень 2017 **Постійно діюча програма** **Благодійність, патріотизм, виховання свідомої молоді**

Завдання – виховання студентів-волонтерів, які будуть вміти працювати з дітьми-сиротами, з дітьми, які мають інвалідність, допомагати учасникам АТО та будинкам геріатричного типу. **Мета** – патріотичне виховання свідомої та розумної молоді, які будуть мати досвід волонтерства, і своїми діями будуть змінювати світ на краще.

Етапи: навчання (запрошували проводити лекції відомих волонтерів), формування робочих груп (1-частина студентів їздила у дитячі будинки та центри реабілітації та займалась з дітьми українською та англійською мовами, математикою, танцями та співом; 2 частина – готувала їжу на АТО. Під час однієї акції виготовили 2500 вареників, які відправили у Широкіно. <http://pda.myvin.com.ua/ua/news/student/48080.html>; 3 частина – працювала з дітьми, які мають інвалідність).

Проект діє на базі університету. Оренди приміщень не потребує. Партнери – дитячі ігрові комплекси, куди ми возили дітей з дитячих будинків відпочивати (Дитяча Планета). Для студентів-волонтерів, які були найбільш активні, призи давали від проекту U-Report. Фінансова підтримка від Сергія Кудлажника (продукти, які готували на АТО). Допомогали у роботі школи інші волонтери (Діана Мороз) та самі студенти.

Підвищення значимості волонтерства серед студентської молоді, можливість практики як майбутнього педагога, допомога вразливим верствам населення.

Ярослава Пилипенко (співзасновник проекту): «Ректор ВДПУ – Наталія Іванівна Лазаренко із задоволенням долучилась до заходу та разом зі студентами ліпила вареники, які начиняли картоплею та капустою. Не залишились осторонь і журналісти, які допомагали ідеями щодо наступних акцій та співали українські пісні».

48

Додаток 15

Логотип соціального проекту «Творчий ігроленд»

«Школи Волонтерства» (Пилипенко Ярослава)

Додаток 16

Таблиця 16.1.

Програма реалізації проєкту «Подаруй радість творчості дітям»

Етап	Зміст	Очікувані результати	Терміни
Підготовчий	– зібрати групу студентського активу, серед яких члени «Школи Волонтерства»; – провести аналіз сучасних інноваційних технологій з розвитку творчих здібностей дітей; – визначити основні проблеми і потреби учнів як об’єктів волонтерської діяльності	- сформовано групу студентського активу з членів «Школи Волонтерства» (5 осіб); – проведено поглиблений сучасних розвивальних технологій; – сформульовано основні творчі потреби дітей з особливими освітніми потребами, які перебувають в інклюзивно-ресурсному центрі	лютий-березень 2019 року
Методичний	- організація волонтерами творчої діяльності розробка студентами соціономічних спеціальностей; - виготовлення студентами наочних посібників для організації творчої дітей інклюзивно-ресурсних центрів;	- розроблено методичні рекомендації щодо використання інноваційних методів у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами створено наочні посібники (бізі-борди, лепбки) для творчого розвитку дітей з особливими освітніми потребами, які перебувають в інклюзивно-ресурсному центрі	квітень-жовтень 2020 року
Презентаційний	- розповсюдження інформації про акцію й творчий проєкт «Подаруй радість творчості дітям» у соціальних мережах, зокрема в групі Фейсбук «ВДПУ. Коворкінг креативних викладачів і студентів», сторінці «Школи Волонтерства»; - підготовка доповіді про акцію на IV Всеукраїнській конференції «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дітей з особливими освітніми потребами»	- поінформовано студентів соціономічних спеціальностей ВДПУ ім. М. Коцюбинського через соціальні мережі, започатковано челендж; - підготовлено і проголошено доповідь на IV Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дітей з особливими освітніми потребами»	
Впровад-жувальний	- проведення акції з вручення наочних творчих посібників інклюзивно-ресурсному центру	- проведено акцію з вручення наочних творчих посібників інклюзивно-ресурсному центру	листопад 2020 року

Результативний	- налагодження співпраці з інклюзивно-ресурсними центрами, закладами освіти щодо роботі з дітьми з особливими освітніми потребами	- постійно діючі волонтерські загони допомоги дітям з особливими освітніми потребами на базі «Школи Волонтерства»	починаючи з листопада 2020 року
----------------	---	---	---------------------------------

Додаток 17

Скріни висвітлення соціально-педагогічного проєкту «Подаруй радість творчості дітям» у соціальних мережах

